

Opdrachtgever : Huibers, Nieuwburg, Rombouts advocaten
Afstudeerbegeleidster : Valeria Nistro
Onderzoeksdocent : Gerdo Kuiper

Een aantal maanden geleden las ik een artikel in het Advocatenblad over mediation in strafzaken. Tot op dat moment wist ik niet dat mediation kon plaatsvinden tijdens een strafzaak. Een paar weken nadat ik dat artikel had gelezen hoorde ik van mr. Jan Huibers, werkzaam bij advocatenkantoor Huibers, Nieuwburg, Rombouts advocaten, dat hij een strafzaak had die doorverwezen was naar mediation. Omdat hij dit nog niet eerder had meegemaakt was hij verbaasd over het voorstel. Hij wist niet hoe hij het mediation-verzoek moest beoordelen. Ik besloot hier onderzoek naar te doen. Dat is de reden waarom ik ben gestart met het onderzoek naar mediation in strafzaken.

Voor u ligt het eindresultaat van vijf maanden onderzoek naar mediation in strafzaken. Met interesse en plezier heb ik aan dit onderzoek gewerkt. Mijn bachelorscriptie zie ik als een mooie afsluiting van mijn studie HBO-Rechten aan de Hogeschool Leiden.

Via deze weg wil ik mijn onderzoeksdocent Gerdo Kuiper en mijn scriptiebegeleider Valeria Nistro bedanken voor de goede begeleiding tijdens het schrijven van mijn scriptie.

In het bijzonder wil ik HNRadvocaten bedanken. Vorig jaar heb ik bij hun op kantoor 10 maanden stage mogen lopen. Ik heb het erg naar mijn zin gehad, veel geleerd en ben goed begeleid. Na mijn stage hebben zij mij aangeboden om één dag in de week te komen werken. Elke vrijdag werk ik daar met plezier. Daarnaast hebben zij mij de gelegenheid geboden om mijn scriptie bij hun op kantoor te schrijven. Zonder Jan, Tom en Patrick had ik niet kunnen afstuderen.

Velserbroek, juni 2015

Samenvatting

Eind oktober 2010 is de rechtbank Amsterdam in samenwerking met het Amsterdamse Openbaar Ministerie de pilot 'Mediation naast strafrecht' gestart. Met deze pilot is de mogelijkheid gecreëerd dat slachtoffer en dader afspraken maken met elkaar. Deze pilot heeft van oktober 2010 tot en met augustus 2011 gelopen. De betrokken partijen waren erg enthousiast, waardoor er een nieuwe pilot is gestart. Deze pilot vindt plaats bij zes rechtbanken en loopt door zolang het budget beschikbaar is.

Mr. Jan Huibers was de eerste advocaat binnen HNRadvocaten die te maken kreeg met de pilot 'Mediation naast strafrecht'. Tijdens deze strafzaak stelde de officier van justitie mediation voor. Mr. Huibers had dit voorstel niet aan zien komen, omdat hij dit nog niet eerder had meegemaakt. Hij wist er nog maar weinig van af en ging in overleg met zijn cliënte. Uiteindelijk stemde zij in met het voorstel. Omdat mr. Huibers niet goed wist waarmee hij rekening moest houden bij beoordeling van een verzoek tot mediation, ben ik daar onderzoek naar gaan doen.

Het doel van dit onderzoek is om door middel van bronnen-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek de advocaten van HNRadvocaten een lijst met aandachtspunten aan te reiken waar ze op kunnen letten indien de mogelijkheid tot mediation wordt besproken.

De centrale vraag van het onderzoek is: 'Welk advies kan aan HNRadvocaten worden gegeven ten aanzien van de beoordeling van een verzoek tot mediation, volgens, bronnen-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?'

Om antwoord te kunnen geven op mijn centrale vraag heb ik eerst vier deelvragen opgesteld en beantwoord. Deze heb ik beantwoord aan de hand van Europese- en nationale wetgeving, bronnen- en literatuuronderzoek, de praktijk en jurisprudentie. Mijn jurisprudentieonderzoek bestond uit het analyseren van 20 vonnissen. Uit deze vonnissen heb ik de aspecten gehaald die voor de rechter van belang zijn geweest om wel of niet over te gaan tot mediation. Tevens heb ik uit de vonnissen de aspecten gehaald die bij de overwegingen van de rechter van belang zijn geweest om na een geslaagde mediation de verdachte alsnog te vervolgen.

Uit mijn onderzoek komt naar voren dat de volgende aspecten voor de rechter van belang zijn geweest om wel of niet over te gaan tot mediation:

<i>Aspecten die van belang zijn om WEL mediation toe te passen:</i>	<i>Aspecten die van belang zijn om GEEN mediation toe te passen:</i>
* In de toekomst krijgen de partijen met elkaar te maken * Het slachtoffer is angstig voor de verdachte * Minderjarigheid van de verdachte * De verdachte heeft zijn excuses aangeboden en partijen staan open voor mediation	* Het misdrijf is 'te zwaar' * Er zijn teveel emoties bij de betrokken partijen * (Een van de) partijen staan niet open voor mediation * Heeft geen toegevoegde waarde

De rechter vindt het aspect 'toekomst' erg belangrijk. In bijna alle zaken waarbij de partijen in de toekomst nog met elkaar te maken gaan krijgen is de mediation toegewezen. De reden hiervoor is dat de kans op herhalingsgevaar verkleind wordt.

Volgens de rechter kan mediation een pedagogische werking hebben op de minderjarige verdachte. De rechter vindt het van belang dat er een bijdrage wordt geleverd aan de opvoeding van de minderjarige.

Indien het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte, dan is dat voor de rechter ook een aspect die hij meeneemt in zijn overweging. Mediation kan namelijk een bijdrage leveren aan het verminderen van die angst. Het doel van mediation is ten slotte ook om genoegdoening te bewerkstelligen bij het slachtoffer.

Als een verdachte zijn excuses heeft aangeboden, dan is dat voor de rechter een aspect om over te gaan tot mediation. Door het onderling oplossen van problemen is de kans groter dat de relatie tussen de partijen hersteld wordt. Beide partijen moeten hiervoor openstaan.

De rechter wijst mediation niet toe in zaken waarbij het misdrijf te zwaar is. Zaken die dienen bij de meervoudige kamer worden als te zwaar gezien.

Indien er teveel emoties zijn bij de betrokken partijen, kan de rechter beslissen om de mediation niet toe te wijzen. De kans op een geslaagde mediation is in dat geval nihil.

Als partijen niet openstaan voor mediation, dan zal de zaak niet doorverwezen worden naar mediation. De rechter kan beslissen om de mediation ook niet toe te wijzen indien hij daar de toegevoegde waarde niet van inziet. De rechter ziet de toegevoegde waarde van mediation niet in indien de partijen geen binding hebben met elkaar. De binding tussen de partijen is dus van belang bij de overweging om wel/niet mediation toe te passen.

Aspecten die voor de rechter van belang zijn geweest bij de overweging om de verdachte te vervolgen, ondanks dat de mediation geslaagd is, zijn:

* Vervolgen is volgens het slachtoffer niet nodig
* De verdachte is al genoeg gestraft

* Een stok achter de deur
* De verdachte is goed op weg

De rechter vervolgt verdachte alsnog, ondanks dat de mediation geslaagd is. Wel houdt de rechter rekening met de uitkomst van mediation. Indien de mediation geslaagd is, legt de rechter veelal artikel 9a Sr of een voorwaardelijke straf op. Hieruit blijkt dat een geslaagde mediation invloed heeft op de strafmaat. De kans is groot dat de verdachte een lagere straf opgelegd krijgt indien hij meewerkt aan mediation. Daarom adviseer ik HNRadvocaten om een verzoek tot mediation te doen indien de partijen een binding hebben met elkaar. Indien de partijen een binding hebben met elkaar wordt de mediation toegewezen. Ik adviseer HNRadvocaten om geen verzoek tot mediation in te dienen indien de zaak bij de meervoudige strafkamer dient of als er teveel emoties zijn bij de betrokken partijen.

Ik heb een aandachtspuntenlijst gemaakt. Indien de advocaten van HNRadvocaten deze aandachtspuntenlijst bekijken, weten zij waar ze op moeten letten indien de mogelijkheid tot mediation wordt besproken. De aandachtspunten zijn:

- De zaak dient bij de politierechter en niet bij de meervoudige strafkamer
- De verdachte dient de feiten (basaal) te bekennen
- De verdachte staat open voor mediation
- De verdachte neemt vrijwillig deel aan de mediation
- De verdachte is minderjarig
- Er zijn 2 á 3 betrokken personen
- Er is een binding tussen de partijen
- De partijen krijgen in de toekomst nog met elkaar te maken
- Het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte
- De kans op een voorwaardelijke straf of artikel 9a Sr is groot na een geslaagde mediation.

Samenvatting	Bladzijde 2
Afkortingen	Bladzijde 6
Begrippenlijst	Bladzijde 6
1. Inleiding	Bladzijde 7
1.1. Aanleiding en praktijkprobleem	Bladzijde 7
1.1.1. <i>Aanleiding</i>	
1.1.2. <i>Praktijkprobleem</i>	
1.2. Doelstelling, centrale vraag en deelvragen	Bladzijde 10
1.2.1. <i>Doelstelling</i>	
1.2.2. <i>Centrale vraag</i>	
1.2.3. <i>Deelvragen</i>	
1.3. Operationaliseren van begrippen	Bladzijde 1
1.4. Onderzoeksmethode	Bladzijde 11
1.4.1. <i>Juridisch theoretisch gerelateerde deelvragen</i>	
1.4.2. <i>Praktijk gerelateerde deelvragen</i>	
2. Mediation in het algemeen	Bladzijde 13
2.1. Mediation	Bladzijde 13
2.2. Beginselen van mediation	Bladzijde 13
2.3. Mediationprocedure	Bladzijde 13
2.4. Rol van de advocaat	Bladzijde 14
3. Juridisch kader	Bladzijde 15
3.1. Alternative Dispute Resolution	Bladzijde 15
3.2. Europese en nationale wetgeving	Bladzijde 15
3.2.1. <i>Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 15 maart 2001</i>	
3.2.2. <i>Europese richtlijn 'Minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten'.</i>	
3.2.3. <i>Artikel 51h strafvordering</i>	
3.3. Beleidskader herstelbemiddeling in het strafrecht	Bladzijde 19
3.4. Procedure	Bladzijde 20
3.4.1. <i>Strafrechtelijke procedure</i>	
3.4.2. <i>Mediation tijdens het voorbereidend onderzoek</i>	
3.4.3. <i>Mediation tijdens het onderzoek ter terechtzitting</i>	
3.5. Pilot 'Mediation naast het strafrecht'	Bladzijde 22
3.5.1. <i>Ontwikkeling van de pilot</i>	
3.5.2. <i>Selectiecriteria</i>	
4. Resultaten	Bladzijde 24
4.1. Korte beschrijving van de zaken	Bladzijde 24
4.2. Aspecten die voor de rechter van belang zijn om wel tot mediation over te gaan	Bladzijde 28
4.2.1. <i>De partijen krijgen in de toekomst nog met (veel) elkaar te maken</i>	
4.2.2. <i>Minderjarigheid van de verdachte</i>	
4.2.3. <i>Het slachtoffer is angstig voor de verdachte</i>	
4.2.4. <i>Excuses is aangeboden en de partijen staan open voor mediation</i>	

4.3.	Aspecten die voor de rechter van belang zijn om niet tot mediation over te gaan	Bladzijde 32
4.3.1	<i>Het misdrijf is 'te zwaar'</i>	
4.3.2.	<i>Teveel emoties</i>	
4.3.3.	<i>(Eén van de) partijen staan niet open voor mediation</i>	
4.3.4.	<i>Geen toevoegde waarde</i>	
4.4.	Aspecten die een rol spelen bij de overweging van de rechter om te vervolgen bij een geslaagde mediation	Bladzijde 33
4.4.1.	<i>Slachtoffer geeft aan vervolging niet nodig te vinden</i>	
4.4.2.	<i>Verdachte is genoeg gestraft</i>	
4.4.3.	<i>Stok achter de deur</i>	
4.4.4.	<i>De verdachte is goed op weg</i>	
5.	Conclusie	Bladzijde 37
5.1	Conclusie resultaten	Bladzijde 37
5.2.	Advies voor HNRadvocaten	Bladzijde 40
5.3.	Doelstelling behaald	Bladzijde 41
5.4.	Bruikbaarheid onderzoek	Bladzijde 41
6.	Aanbeveling	Bladzijde 42
	Literatuurlijst	Bladzijde 44

Afkortingen

<i>MfN</i>	Mediatorsfederatie Nederland
<i>NMI</i>	Nederlands Mediation Instituut
<i>Sr</i>	Wetboek van Strafrecht
<i>Sv</i>	Wetboek van Strafvordering

Begrippenlijst

<i>Civiele zaken</i>	Rechtszaken tussen natuurlijke personen en/of rechtspersonen.
<i>Bestuursrechtelijke zaken</i>	Rechtszaken waarbij het gaat om rechtsregels betreffende de overheidsbemoeienis met het maatschappelijk leven.
<i>Dagvaarding</i>	Schriftelijke oproeping om te verschijnen voor de rechter.
<i>First offender</i>	Een persoon die voor het eerst een strafbaar feit heeft begaan.
<i>Mediation</i>	Mediation is een vorm van conflictbemiddeling. Een onafhankelijke mediator gaat met beide partijen op zoek naar een oplossing voor een probleem. Beide partijen moeten akkoord gaan met de oplossing.
<i>Mediator</i>	Onafhankelijk persoon die partijen begeleidt om tot een oplossing van een probleem te komen.
<i>Mediation in strafzaken</i>	Mediation in strafzaken is een bemiddelingsproces dat na aangifte of tijdens een lopende strafzaak in gang wordt gezet en wordt doorverwezen naar een onafhankelijke mediator. Het is een vorm van herstelbemiddeling waarbij slachtoffer(s) én verdachte(n) afspraken maken. Bij verdere vervolging/bestrafning wordt rekening gehouden met de uitkomst van mediation.
<i>Meervoudige strafkamer</i>	De meervoudige strafkamer bestaat uit drie rechters die belast zijn met het behandelen van zwaardere strafzaken.
<i>Seponeren</i>	De beslissing van het Openbaar Ministerie om niet tot vervolging over te gaan.
<i>Strafrechtelijke zaken</i>	Rechtszaken waarbij het Openbaar Ministerie vervolgt naar aanleiding van het plegen van een strafbaar feit.
<i>Vaststellingsovereenkomst</i>	Een overeenkomst die door de partijen is opgesteld en ondertekend ter afsluiting van de mediation. Hierin staat beschreven wat er besproken is tijdens de mediation en welke afspraken er zijn gemaakt.

In dit hoofdstuk beschrijf ik wat de aanleiding en het praktijkprobleem van het onderzoek is geweest. Aan de hand van het praktijkprobleem heb ik de doelstelling geformuleerd. Om de doelstelling te kunnen bereiken heb ik een centrale vraag en vier deelvragen opgesteld. Ik leg uit wat voor onderzoeksmethodes ik heb toegepast en of het mijn onderzoek is gegaan zoals ik verwacht had. Ook heb ik begrippen geoperationaliseerd zodat ze te begrijpen en meetbaar zijn geworden.

1.1. Aanleiding en praktijkprobleem

1.1.1. Aanleiding

Op een avond gaat Saskia met twee vriendinnen uit in Amsterdam. Ze staan met een cocktail in hun hand op de dansvloer. Adil danst om Saskia heen. Hij maakt een beweging waardoor zijn bierglas kapot wordt gedrukt in het gezicht van Saskia. Ze moet naar het ziekenhuis toe om behandeld te worden aan de verwondingen in haar gezicht. De dokter vertelt haar dat ze blijvend letsel zal overhouden. Saskia doet aangifte wegens mishandeling. Zij meent dat Adil met opzet het glas in haar gezicht heeft gedrukt omdat zij niet met Adil wilde dansen. Adil vindt het verschrikkelijk wat er die avond is gebeurd. Hij was dronken en zegt dat hij werd geduwd door iemand achter zich waardoor het glas in haar gezicht terecht kwam.

Door het incident is Saskia erg veranderd. Ze vraagt zich af waarom hij haar moest aanvallen. Als ze zich op een plek bevindt waar veel mensen aanwezig zijn voelt ze zich niet op haar gemak en uitgaan doet ze bijna niet meer. Ook maakt ze zich zorgen over de littekens in haar gezicht.

De advocaat van Adil weet dat het sinds kort mogelijk is om tijdens een strafzaak mediation toe te passen. Hij vraagt daarom aan de officier van justitie of zij kunnen deelnemen aan 'mediation naast strafrecht'. Adil denkt nog vaak terug aan wat er die avond is gebeurd en hij wil vertellen dat hij het niet persoonlijk bedoelde. Ook wil hij de schade vergoeden die Saskia heeft geleden. De advocaat zegt dat Adil niet geheel bekend, maar wel erkent dat er wat is voorgevallen die avond.

Beide partijen schuiven aan bij de mediator. De gesprekken verlopen goed. Als Adil van Saskia hoort wat de impact van het incident op haar heeft gehad, vindt hij een financiële vergoeding op zijn plaats. Adil en Saskia komen overeen tot een schadevergoeding van € 1.000.

Bemiddeling in het strafrecht is in opkomst in Nederland. Dit blijkt onder andere uit het feit dat zowel bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, de Raad voor de rechtsbijstand, het Openbaar Ministerie, de politie, de Reclassering en Slachtofferhulp Nederland de behoefte ontstond om bemiddeling in het strafrecht te introduceren.¹ Deze behoefte vormt de aanleiding voor pilots met mediation binnen het strafrecht.

Eind oktober 2010 is de rechtbank Amsterdam in samenwerking met het Amsterdamse Openbaar Ministerie de pilot 'Mediation naast strafrecht' gestart. Het ging in Amsterdam om een uniek initiatief. 'Mediation naast rechtspraak' was al sinds een aantal jaren ingeburgerd in ons land, maar dat gold niet voor de strafrechtspraak.² Met deze pilot is de mogelijkheid gecreëerd dat slachtoffer en dader afspraken met elkaar kunnen maken. Het herstellen van de schade en het leed van het slachtoffer staat daarbij centraal.³

Het doel van deze pilot was om onderzoek te doen naar de effecten van mediation naast strafrecht in een vroeg stadium van de strafprocedure, zonder dat dit vertraging oplevert in de vervolging.⁴

De pilot heeft gelopen van oktober 2010 tot en met augustus 2011. Het uitgangspunt was om in 25 strafzaken een strafrechtelijke mediation te starten.

¹ Lens, Pemberton en Cleven 2015, p. 2.

² Verberk 2011, p. 4.

³ Verberk 2011, p. 4.

⁴ Verberk 2011, p. 4.

De betrokken partijen⁵ waren erg enthousiast waarna er op initiatief van mr. Van der Does, rechter en coördinator van de mediationpilots, eind 2013 een nieuwe pilot is gestart. Deze pilot was groter. Bij maar liefst 400 strafzaken, verdeeld over 6 rechtbanken⁶, werd aan daders en slachtoffers gevraagd of ze met elkaar wilden praten onder leiding van een mediator.⁷ Eind 2014 is gebleken dat de pilot zijn vruchten heeft afgeworpen. Van de gesprekken die gevoerd zijn tussen slachtoffers en daders, is 70 tot 80 procent succesvol verlopen. De pilot loopt nog door zolang daar het budget voor is.⁸

1.1.2. *Praktijkprobleem*

Mr. Jan Huibers was de eerste advocaat binnen HNRadvocaten, waar 3 advocaten werkzaam zijn, die te maken kreeg met de pilot 'Mediation naast strafrecht'. Zijn cliënt werd verdacht van mishandeling. Zij zou haar buurman een klap hebben gegeven tijdens een ruzie. Deze strafzaak diende bij de politierechter te Amsterdam. Tijdens de behandeling van de strafzaak stelde de officier van justitie voor om de zaak door te verwijzen naar mediation. De reden hiervoor was dat de verdachte en het slachtoffer burens zijn en hierdoor nog vaak met elkaar te maken zullen krijgen. Mr. Huibers had dit voorstel niet aan zien komen, omdat hij dit nog niet eerder had meegemaakt.

Hij ging met zijn cliënt in overleg over het voorstel. Mr. Huibers adviseerde zijn cliënt om mee te werken aan mediation omdat ze nog vaak met elkaar te maken zouden krijgen. Uiteindelijk stemden het slachtoffer en de rechter ook in met mediation. De strafzaak is voor onbepaalde tijd aangehouden. Dit houdt in dat er een nieuwe datum wordt gepland voor de inhoudelijke behandeling van de strafzaak zodat er in de tussentijd mediation kan plaatsvinden.

Mediation naast het strafrecht komt steeds vaker voor. In civiele en bestuursrechtelijke zaken bestaat vanaf 2004 al de mogelijkheid dat rechters een zaak doorverwijzen naar een mediator. Maar 'Mediation naast strafrecht' is nieuw in Nederland. Deze pilot maakt het mogelijk om mediation toe te passen in het strafrecht.⁹ Doordat deze pilot nog steeds loopt zullen de advocaten van HNRadvocaten er steeds vaker mee te maken krijgen. Omdat de mogelijkheid om mediation toe te passen tijdens een strafzaak nieuw is, weten de advocaten van HNRadvocaten hier nog maar weinig van af. Hierdoor kunnen zij een verzoek tot mediation nog niet goed beoordelen.

Het is van belang dat de advocaten weten wat de juridische en niet-juridische verankering is voor mediation binnen het strafrecht. Hieruit kan weer worden afgeleid wat de voorwaarden zijn om mediation toe te passen en hoe de procedure verloopt.

Het is belangrijk om te weten wat de voorwaarden voor mediation zijn omdat de advocaat, namens zijn cliënt, mediation kan voorstellen. Hierdoor kan de advocaat, voordat hij mediation voorstelt, bekijken of de strafzaak aan die bepaalde voorwaarden voldoet. Indien dit niet het geval is hoeft er ook geen mediation voorgesteld te worden. Ook het Openbaar Ministerie en de rechter kunnen mediation voorstellen.

Voor de advocaat is het van belang om te weten hoe de procedure verloopt. De advocaat kan zijn cliënt dan uitleggen hoe de procedure zal gaan verlopen en wat er van hem/haar verwacht wordt. Ziet de cliënt die procedure niet zitten dan hoeft de advocaat ook geen mediation voor te stellen. Als er dan een voorstel tot mediation wordt gedaan dan zal dit voorstel worden afgewezen. De verdachte mag namelijk zelf beslissen of hij/zij deelneemt aan mediation. Hetzelfde geldt voor het slachtoffer.

Het is noodzakelijk dat de advocaten weten in welke fase van het strafproces mediation kan worden voorgesteld en wat het verschil hiertussen is.

⁵ Het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de Raad voor de rechtsbijstand, het Openbaar Ministerie, de politie, de Reclassering en Slachtofferhulp Nederland.

⁶ Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Noord-Holland, Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant.

⁷ Rechtspraak.nl, 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht' 2013.

⁸ Rechtspraak.nl, 'Pilot 'mediation in het strafrecht' werpt vruchten af' 2014.

⁹ Rechtspraak.nl, 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht' 2013.

Mediation kan namelijk op twee momenten tijdens het strafproces worden voorgesteld, tijdens het voorbereidend onderzoek of tijdens het onderzoek ter terechtzitting.

Indien mediation wordt voorgesteld tijdens het voorbereidend onderzoek dan is het officier van justitie die beslist of de strafzaak wordt doorverwijzen. Als de zaak is doorverwezen naar mediation dan wordt er na de mediationprocedure door de officier van justitie besloten of de strafzaak geseponeerd wordt of dat er alsnog een dagvaarding uitgevaardigd wordt. Wordt de strafzaak geseponeerd dan gaat de officier van justitie niet over tot vervolging. De strafzaak is hiermee beëindigd. Wordt er alsnog een dagvaarding uitgevaardigd dan wil de officier van justitie de verdachte alsnog gaan vervolgen. De verdachte wordt dan opgeroepen om voor de rechter te verschijnen.

Als mediation wordt voorgesteld tijdens het onderzoek ter terechtzitting dan is het niet de officier van justitie die beslist of de strafzaak wordt doorverwezen naar mediation maar de rechter. Wordt het verzoek toegewezen dan zal de zaak voor (on)bepaalde tijd worden aangehouden. Dit houdt in dat de zitting voor een (on)bepaalde tijd wordt stilgelegd zodat de mediationprocedure in de tussentijd kan plaatsvinden. Na de mediationprocedure komt de zaak weer op zitting. De strafzaak kan niet meer geseponeerd worden omdat de zaak al eens op zitting is geweest. Hierdoor moet de rechter alsnog uitspraak doen.

Omdat mediation kan worden voorgesteld tijdens het onderzoek ter terechtzitting, en de rechter dus beslist of de zaak wordt doorverwezen, is het voor de advocaten zinvol (zie operationalisering) om op voorhand te weten wat de overwegingen van de rechters zijn om wel/niet mediation toe te wijzen. Ook is het goed om te weten wat de overwegingen van de rechters zijn bij de op te leggen straf. Hierdoor kan de advocaat op voorhand een inschatting maken van een mogelijke straf. Dit kunnen zij, de advocaat en zijn cliënt, weer meenemen in de overweging om al dan niet mediation voor te stellen of mee in te stemmen. Kortom de vraag is waar moeten de advocaten op letten bij de beoordeling van een verzoek tot mediation.

Hoe de strafrechtelijke procedure verloopt hangt dus af van in welke fase de mediationprocedure wordt gestart. De proceshouding van de verdachte kan hier op afgestemd worden.

Ik ga HNRadvocaten een aandachtspuntenlijst aanreiken die betrekking heeft op mediation in het strafrecht. Deze lijst met aandachtspunten kunnen zij erbij pakken als zij een verzoek tot mediation gaan beoordelen.

1.2. Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

1.2.1. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om door middel van bronnen-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek de advocaten van HNRadvocaten een lijst met aandachtspunten aan te reiken waar ze op kunnen letten indien de mogelijkheid tot mediation wordt besproken.

1.2.2. Centrale vraag

Welk advies kan aan HNRadvocaten worden gegeven ten aanzien van de beoordeling van een verzoek tot mediation, volgens, bronnen-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?

1.2.3. Deelvragen

Juridische theoretisch gerelateerde deelvraag:

1. Wat is de juridische en niet-juridische verankering van de mediation-procedure?
2. Op welke wijze is de pilot 'Mediation naast strafrecht' gepositioneerd binnen de juridische en niet-juridische verankering van de mediationprocedure?

Praktijk gerelateerde deelvragen :

1. Welke aspecten zijn voor de rechter van belang tot het wel/niet overgaan tot mediation?
2. Welke aspecten spelen een rol bij de overweging van de rechter om een straf op te leggen na een geslaagde mediation?

1.3. Operationaliseren van begrippen

- *Zinvol (p. 10)*

Indien de advocaten de overwegingen van de rechters op voorhand weten, kunnen zij hier rekening mee houden. Zij kunnen kijken of die aspecten in hun strafzaak ook een rol spelen. Die aspecten kunnen de advocaten meenemen bij beoordeling van het verzoek tot mediation.

De advocaten gebruiken de aspecten ter voorbereiding en ter onderbouwing van het verzoek tot mediation.

- *Inschatting (doelstelling)*

Indien de advocaat een verzoek tot mediation wil indienen of kan accepteren dan kan hij, aan de hand van de aandachtspuntenlijst, dit verzoek beoordelen.

- *Juridische verankering (deelvraag 1)*

De juridische verankering van de mediationprocedure is de manier waarop die procedure juridisch geregeld is. De wijze waarop de procedure is gevestigd binnen het recht.

- *Niet-juridische verankering (deelvraag 1)*

De niet-juridische verankering van de mediationprocedure is de manier waarop die procedure geregeld is zonder juridische grondslagen. De wijze waarop de procedure is gevestigd binnen bronnen, literatuur en praktijk.

- *Geslaagde mediation (deelvraag 4)*

Mediation is geslaagd indien er een vaststellingsovereenkomst is getekend. In deze overeenkomst staat beschreven wat er besproken is tijdens de mediationgesprekken en welke afspraken er zijn gemaakt.

De partijen dienen deze afspraken na te komen.

1.4. Onderzoeksmethode

1.4.1. Juridisch theoretisch gerelateerde deelvragen

De juridische theoretisch gerelateerde deelvragen beantwoord ik in hoofdstuk 3 'Juridisch kader'.

1. Wat is de juridische en niet-juridische verankering van de mediationprocedure?

In deze deelvraag heb ik de juridische en niet-juridische grondslag van mediation beschreven. Hieruit kan worden afgeleid wat de voorwaarden zijn voor mediation en hoe de procedure in zijn werking gaat.

Voor het beantwoorden van deze deelvraag heb ik gebruik gemaakt van Europese- en nationale wetgeving. De belangrijke wetgeving voor de juridische verankering van de mediationprocedure is:

- Het kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure;
- De richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten;
- Artikel 51h Strafvordering;
- Het beleidskader herstelbemiddeling in het strafrecht.

Tijdens mijn onderzoek bleek dat er zowel op internationaal als op Europees niveau veel wetgeving bestaat op het gebied van mediation (in strafzaken). Na overleg met mijn opdrachtgever heb ik besloten om alleen de Europese- en nationale wetgeving te gebruiken voor mijn onderzoek.

De niet-juridische verankering van de mediationprocedure heb ik onderzocht door middel van bronnen- en literatuuronderzoek. Er was veel informatie te vinden over mediation in het strafrecht. De meeste informatie heb ik uit boeken en tijdschriftartikelen gehaald.

2. Op welke wijze is de pilot 'Mediation naast strafrecht' gepositioneerd binnen de juridische en niet-juridische verankering van de mediationprocedure?

In deze deelvraag heb ik beschreven wat de pilot 'Mediation naast strafrecht' behelst. Omdat het een pilot betreft was er nog niet heel veel informatie te vinden. De voornaamste bron die ik gebruikt heb voor de beantwoording van deze deelvraag is de rapportage 'Mediation naast strafrecht in het arrondissement Amsterdam: Een beschrijving van het proces en een verkenning van de effecten'.¹⁰ Ook heb gebruik gemaakt van artikelen van rechtspraak.nl.

1.4.2. Praktijk gerelateerde deelvragen

De praktijk gerelateerde deelvragen beantwoord ik in het hoofdstuk 4 'Resultaten'.

1. Welke aspecten zijn voor de rechter van belang tot het wel/niet overgaan tot mediation?

In deze deelvraag heb ik de aspecten behandeld die voor de rechter van belang zijn geweest om wel of niet over te gaan tot mediation.

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden had ik vonnissen van de rechter nodig. Het was erg lastig om hier aan te komen. Omdat het een pilot betreft zijn er nog niet heel veel strafzaken waarin mediation is toegepast. In de zaken waar mediation is toegepast is maar een deel voorgesteld tijdens de zitting. De vonnissen zijn bijna allemaal afkomstig van de politierechter. Er wordt bij dit soort zaken alleen een aantekening mondeling vonnis opgemaakt. Deze mondelinge vonnissen worden niet gepubliceerd.

¹⁰ Verberk 2011.

Ik heb eerst contact opgenomen met het mediationbureau op de rechtbank Amsterdam. Helaas konden zij mij niet aan vonnissen helpen. Mr. Nieuwburg kende een advocaat die een mediationpraktijk heeft. Ik heb contact met haar opgenomen. Ondanks dat zij een mediationpraktijk heeft, had zij ook nog niet veel strafzaken gehad waarin mediation was toegepast. Ik heb uiteindelijk vijf vonnissen mogen inzien op haar kantoor. Via Opmaat Strafrecht heb ik nog een zestal vonnissen verkregen en van het arrondissementsparket Amsterdam heb ik zeven vonnissen gekregen. HNRadvocaten had ook twee strafzaken waarin mediation werd toegepast. Uiteindelijk heb ik twintig vonnissen gebruikt voor mijn onderzoek. Dit is ook het maximale aantal wat ik kon verkrijgen.

Nadat ik de twintig strafzaken geanalyseerd had, bleek dat er steeds vier aspecten naar voren kwamen die voor de rechter van belang zijn geweest om mediation wel toe te wijzen. Ik heb besloten om alleen deze aspecten te benoemen in mijn resultaten. Heel af en toe kwam er nog een ander aspect naar voren. Dit aspect was dan specifiek voor die situatie, waardoor ik het niet noodzakelijk vond om dit aspect op te nemen in mijn onderzoek.

Ook waren er vier aspecten voor de rechter van belang om niet over te gaan tot mediation. Deze vier aspecten waren alle aspecten die ik ben tegengekomen. Ik heb ze allemaal opgenomen omdat ik maar drie zaken heb geanalyseerd waarbij de rechter de mediation niet toeweest.

De rechter neemt vier aspecten mee in zijn overweging bij het opleggen van een straf na een geslaagde mediation. Deze vier aspecten waren de enige aspecten die ik ben tegengekomen in de tien vonnissen.

De strafzaken heb ik genummerd omdat ik een geheimhoudingsverklaring heb getekend. Om toch beeld van de zaken te krijgen heb ik in hoofdstuk 4.1. een korte beschrijving van de twintig strafzaken gegeven.

2. *Welke aspecten spelen een rol bij de overweging van de rechter om een straf op te leggen na een geslaagde mediation?*

In deze deelvraag heb ik de aspecten behandeld die voor de rechter van belang zijn geweest om een straf op te leggen na een geslaagde mediation.

Ik heb hiervoor dezelfde vonnissen gebruikt als voor de vorige deelvraag. Omdat nog niet in alle strafzaken de mediation-procedure was beëindigd of de mediation geslaagd was, heb ik voor deze deelvragen niet alle twintig vonnissen kunnen gebruiken. Uiteindelijk heb ik tien vonnissen gebruikt voor de beantwoording van deze deelvraag.

Aan de hand van de uitkomsten van deze vier deelvragen heb ik de aandachtspuntenlijst gemaakt.

2. Mediation in het algemeen

In dit hoofdstuk beschrijf ik wat mediation inhoudt, het doel ervan, wat de beginselen zijn en hoe een mediationproces verloopt.

2.1. Mediation

Mediation is een vorm van conflictbemiddeling. Het doel hiervan is om genoegdoening te bewerkstelligen. Mediation kan tot emotioneel herstel leiden, maar kan ook resulteren in het vergoeden van materiële of immateriële schade. Andere soort afspraken kunnen ook gemaakt worden waaronder het aanbieden van excuses.¹¹

2.2. Beginsel van mediation

Om er voor te zorgen dat de mediation zo goed mogelijk verloopt, is het van belang dat de beginselen van mediation gewaarborgd worden.

Vrijwilligheid is de grondslag voor mediation. Dit houdt in dat partijen vrijwillig moeten instemmen met het meewerken aan mediation en elke partij kan op elk moment stoppen met de mediation. *Zelfbeschikking* hangt samen met de vrijwilligheid. De partijen besluiten zelf over hoe de mediation verloopt, een derde legt dus niks op. De mediation neemt een *lijdelijke* rol aan. Dit zorgt ervoor dat de zelfbeschikking tot zijn recht komt. De mediator is er om de bemiddeling in goede banen te leiden, niet om afspraken te maken. Dit moeten de partijen zelf doen. *Neutraliteit* van de mediator is erg belangrijk. Dit moet er voor zorgen dat er vooraf niet een bepaalde uitkomst bedacht is.¹² De mediator is daarom onafhankelijk en onpartijdig.¹³ De waarheidsbevinding speelt tijdens de mediation geen rol. Tijdens de mediation gaan de partijen als gelijken met elkaar in gesprek, er is een *horizontale verhouding* tussen hen.¹⁴ *Vertrouwelijkheid* speelt ook een belangrijke rol tijdens het mediationproces. De partijen hebben een geheimhoudingsplicht met betrekking tot wat er is besproken tijdens de mediationgesprekken. Het doel hiervan is om vrij te kunnen spreken waardoor de kans op het slagen van de mediation vergroot wordt.¹⁵

2.3. Mediationprocedure

Volgens het MfN¹⁶ bestaat de mediation-procedure in het algemeen uit vijf fases.

Indien de partijen bereid zijn om het conflict op te lossen door middel van mediation dan moet er een mediator worden aangesteld. Partijen kunnen zelf een mediator aanstellen of zij kunnen een gekwalificeerde mediator benaderen. Een gekwalificeerde mediator heeft als voordeel dat zij zich dient te houden aan de gedragscodes van het NMI.¹⁷ Nadat de partijen een mediator benaderd hebben zal het *intakegesprek* plaatsvinden. De partijen maken tijdens dit gesprek kennis met de mediator. Ook wordt er informatie verstrekt over hoe de mediationprocedure zal gaan verlopen.

Na de intake worden de belangrijkste beginselen van mediation in een *mediationovereenkomst* opgenomen zoals de vertrouwelijkheid, geheimhouding, de onafhankelijkheid van de mediator. De partijen moeten verklaren dat zij actief zullen meewerken en dat zij gezamenlijk tot een oplossing willen komen.

¹¹ Groenhuijsen & Knigge 2002, p. 965.

¹² Brenninkmeijer 2009, p. 21.

¹³ Lochs 2010, p. 11.

¹⁴ Lochs 2010, p. 6.

¹⁵ Lochs 2010, p. 10.

¹⁶ Voormalig NMI.

¹⁷ NMI Mediation Reglement 2009.

Het is van belang dat deze beginselen worden opgenomen in de overeenkomst om later onduidelijkheden te voorkomen. De mediation gaat pas formeel van start wanneer de mediationovereenkomst door beide partijen en de mediator ondertekend is.

Nadat de mediationovereenkomst is ondertekend begint de mediation echt. Tijdens de *bijeenkomsten* gaan de partijen met elkaar in gesprek en proberen tot een oplossing te komen. De partijen kunnen vertellen hoe zij tegenover het conflict staan. Aan het eind van elke bijeenkomst vat de mediator de gesprekken samen.

Als de standpunten van de partijen besproken zijn kan de *onderhandelingsfase* beginnen. Samen met de mediator worden de mogelijke oplossingen besproken. Uiteindelijk bepalen de partijen zelf welke oplossing het meest geschikt is. Beide partijen moeten het hiermee eens zijn.

Indien de partijen tot een oplossing zijn gekomen wordt dit door de mediator vastgelegd in de vaststellingsovereenkomst. Alle afspraken die tussen de partijen zijn gemaakt worden hierin opgenomen. De partijen moeten deze overeenkomst tekenen en dienen zich te houden aan de afspraken. Door het tekenen van de *vaststellingsovereenkomst* is de mediationprocedure beëindigd. Een voorbeeld van een vaststellingsovereenkomst is te vinden in bijlage 1.

2.4. Rol van de advocaat

De rol van de advocaat is uiteraard anders dan die van de mediator. Het is van belang dat de advocaat betrokken wordt bij de voorbereiding van mediation zodat hij en de mediator elkaar kunnen versterken. Als de advocaat gaat pleiten, juridiseren of zich strategisch gaat voorbereiden dan kan dit ten koste gaan van een succesvolle mediation. De mediator en de advocaat kunnen elkaar dan gaan tegenwerken. Het is daarom van belang dat de advocaat zijn cliënt goed voorbereidt op de mediation en het juridisch gelijk aan de kant zet.¹⁸

¹⁸ Dierx 2012, p. 277.

3. Juridisch kader

In dit hoofdstuk beschrijf ik de juridische en niet-juridische verankering van de mediationprocedure. De juridische verankering beschrijf ik aan de hand van Europese en nationale wetgeving en de niet-juridische verankering aan de hand van literatuur, bronnen en de praktijk. Daarna beschrijf ik op welke wijze de pilot 'Mediation naast strafrecht' gepositioneerd is binnen de juridische en niet-juridische verankering van de mediationprocedure.

3.1. *Alternative Dispute Resolution*

De laatste jaren wordt er veel aandacht besteed aan alternatieve afdoening van strafbare feiten, Alternative Dispute Resolution. Dit houdt 'anders dan rechtspraak of recht' in.¹⁹ Een deel van die alternatieven bestaat uit herstelrecht, ook wel *restorative justice* genoemd.²⁰ Het herstelrecht is hoofdzakelijk gericht op het herstel van schade die is ontstaan door het strafbare feit dat is gepleegd. Vergelding kan een neveneffect hebben maar dat staat niet voorop.²¹ Een veelvoorkomende vorm van herstelrecht is mediation.

De Raad van Europa geeft in zijn aanbeveling de volgende definitie aan voor mediation:

*'Mediation in penal matters is defined as a process whereby the victim and the offender can be enabled, voluntarily, to participate actively in the resolution of matters arising from the crime through the help of an impartial third party or mediator'.*²²

3.2. *Europese en nationale wetgeving*

Binnen de Europese Unie wordt er samengewerkt op het gebied van strafrecht. Het fundament voor deze samenwerking is het Verdrag van Amsterdam.²³ Dit verdrag beoogt een effectieve en snelle samenwerking door middel van wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen.

3.2.1. *Kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie van 15 maart 2001*

In 2000 deed Portugal een initiatiefvoorstel voor een kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer.²⁴ De inhoudelijke bepalingen van het kaderbesluit regelen de belangrijkste aspecten van de positie van het slachtoffer in het strafproces. Artikel 10 van het initiatiefvoorstel ging over bemiddeling in strafzaken. Hierin stond dat lidstaten ervoor moesten zorgen dat bemiddeling deel uitmaakt van de maatregelen die in het strafprocesrecht aangewend kunnen worden én dat het mogelijk is om in de strafprocedure door middel van bemiddeling buitengerechtelijke afspraken te maken tussen het slachtoffer en de verdachte.²⁵ De achterliggende gedachte achter dit artikel was dat een langdurige strafrechtelijk proces kon leiden tot een gebrek aan herstel van het slachtoffer.²⁶ Om dit te voorkomen kon er door middel van bemiddeling een bijdragen geleverd worden aan het herstel van materiële en/of immateriële schade van het slachtoffer.

Nadat het initiatiefvoorstel was ingediend zijn de lidstaten gaan onderhandelen. Uiteindelijk resulteerde dat in het volgende artikel:²⁷

¹⁹ Cleiren 2001, p. 5.

²⁰ Zalm 2012, p. 13.

²¹ Cleiren 2006, p. 39.

²² Aanbeveling Raad van Europa 1999.

²³ Het Verdrag van Amsterdam is op 2 oktober 1997 getekend en op 1 mei 1999 in werking getreden.

²⁴ Initiatief van de Portugese Republiek, PbEU 2000, C 243, 02..

²⁵ Initiatief van de Portugese Republiek, PbEU 2000, C 243, 02., p. 4.

²⁶ Wolthuis 2012, p. 127.

²⁷ Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

Artikel 10

Bemiddeling in strafzaken

Lid 1. Elke lidstaat zorgt voor de bevordering van bemiddeling in strafzaken met betrekking tot de strafbare feiten waarvoor hij die maatregel passend acht.

Lid 2. Elke lidstaat ziet erop toe dat elke overeenkomst die in een bemiddeling in strafzaken tussen het slachtoffer en de dader wordt bereikt, in aanmerking kan worden genomen.

Het initiatiefvoorstel is sterk ingeperkt. Lid 1 van het artikel zorgt ervoor dat de lidstaten bemiddeling moeten bevorderen tijdens het strafproces. Het is dus géén verplichting geworden om bemiddeling deel uit te laten maken van het strafproces. Door de aanpassingen die zijn gedaan in lid 2 is er meer gewicht gegeven aan de rol van de rechter. Elke lidstaat moet ervoor zorgen dat de overeenkomst, die tot stand is gekomen door middel van bemiddeling, in aanmerking kan worden genomen. Hierin staat dus niet dat de bemiddeling buiten de rechter om gaat.

Artikel 10 van het kaderbesluit vermeldt niet hoe de bemiddeling precies moet verlopen. Er wordt veel vrijheid gegeven aan de lidstaten over hoe zij invulling gaan geven aan procedure van bemiddeling tijdens de strafzaak.

Het kaderbesluit is uiteindelijk op 15 maart 2001 van kracht geworden. Het garandeert vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid als het gaat om samenwerkingen op het gebied van justitie binnen de Europese Unie. Hierdoor wordt er aan slachtoffers van strafbare feiten een hoog beschermingsniveau geboden.²⁸

Nadat het kaderbesluit van kracht was geworden, ging de Raad van de Europese Unie ervan uit dat dit besluit geen rechtstreekse werking had.²⁹ Het Pupino-arrest heeft hier verandering in gebracht.³⁰

Het Pupino-arrest is een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen dat op 16 juni 2005 is gewezen. Er werd verzocht om een prejudiciële beslissing van een Italiaanse rechter die belast was met het gerechtelijk vooronderzoek in zaak tegen de heer Pupino. De belangrijkste rechtsvraag was of het kaderbesluit rechtstreekse werking had in de lidstaten. Ondanks dat het Hof van Justitie bevoegd was om deze vraag te beantwoorden deed hij een beroep op de niet-ontvankelijkheid omdat artikel 34 lid 2 aanhef en onder b van het kaderbesluit bepaalde, dat kaderbesluiten bindend zijn voor lidstaten ten aanzien van het bereiken van resultaat en dat zij géén rechtstreekse werking hebben.

Het Hof oordeelde uiteindelijk dat lidstaten verplicht zijn tot 'kaderbesluitconforme interpretatie'. Dit houdt in dat de nationale rechter van een lidstaat bij toepassing van het nationale recht verplicht is om zoveel mogelijk rekening te houden met het kaderbesluit. Indien het kaderbesluit in strijd is met het nationale recht, dan hoeft het kaderbesluit niet te prevaleren. Het kaderbesluit heeft dus géén rechtstreekse werking.

De lidstaten moesten vóór 22 maart 2006 de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking laten treden om aan artikel 10 het kaderbesluit te voldoen.³¹

Uit het rapport 'Victims in Europe' van de Europese Commissie uit 2009 bleek dat Nederland één van de vele landen was die artikel 10 van het Kaderbesluit nog niet had geïmplementeerd.³²

Hierdoor was het in Nederland nog niet toegestaan om mediation toe te passen tijdens een strafzaak. Wel kon mediation als aanvullende maatregel plaatsvinden. Uit tabel 1 blijkt dat er een viertal landen zich maar had gehouden aan de implementatie.

²⁸ Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

²⁹ Rechtstreekse werking houdt in dat burgers zich kunnen beroepen op de rechtsregels.

³⁰ HvJ, EU juni 2015, C-105/03, p.835-837.

³¹ Artikel 17 van het Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

³² Aa, Project Victims in Europa, APAV - Associação Portuguesa de Apoio à Vítima, Lisboa Portugal 2009, p. 113.

Tabel 1

No	Yes, but only in less severe cases	Yes
Bulgaria	Austria	Finland
Cyprus	Belgium	Germany
Denmark	Czech Republic	Luxembourg
Lithuania	Estonia	Poland
Malta	France	
The Netherlands	Greece	
Romania	Hungary	
Spain	Ireland	
United Kingdom	Italy	
Portugal	Latvia	
Slovenia	Portugal	
Sweden	Slovakia	
	Slovenia	
	Sweden	

Opmerking: Overgenomen uit *Rapport 'Victims in Europe'* van de Europese Commissie 2009, p. 113

3.2.2. Europese richtlijn 'Minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten'.

Op 25 oktober 2012 is de Europese richtlijn 'Minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten' vastgesteld'.³³ Deze richtlijn beoogt de bepalingen in het kaderbesluit uit te breiden. De Europese Commissie was niet tevreden over de implementatie van de standaard die het kaderbesluit voorschreef. Ook wilde zij bevorderen dat de lidstaten hun nationale wettelijk kader versterken en meer bindende en afdwingbare maatregelen invoeren.

In artikel 12 van deze richtlijn staat dat de lidstaten maatregelen moeten nemen die in acht worden genomen tijdens herstelbemiddeling ter bescherming van de slachtoffers. Indien het slachtoffer ervoor kiest om deel te nemen aan de herstelbemiddeling, dan moet dit voldoen aan een aantal voorwaarden:

Van herstelbemiddeling mag alleen gebruik worden gemaakt indien het in het *belang van het slachtoffer* is. Er moet *vrijwillig* toestemming worden gegeven en deze toestemming mag *te allen tijde worden ingetrokken*. Ook moet het slachtoffer *volledige en objectieve informatie* krijgen over het strafproces. De dader moet de feiten *erkend* hebben. De overeenkomst moet *vrijwillig* tot stand zijn gekomen en mag later worden *gebruikt in de strafprocedure*. De herstelbemiddeling vindt *niet plaats in een openbare ruimte* en wat er wordt besproken is *vertrouwelijk*. Ook na de mediation wordt *niet naderhand bekend* gemaakt wat er is besproken tenzij de partijen anders zijn overeengekomen.

De richtlijn verplicht, anders dan het kaderbesluit, regels tot stand te brengen over de voorwaarden van verwijzing naar bemiddeling in strafzaken én de lidstaten moeten ervoor dat de overeenkomsten ook in aanmerking kunnen worden genomen in het strafproces.

Het huidige kaderbesluit wordt vervangen door deze richtlijn. Vóór 16 november 2015 moeten alle lidstaten deze richtlijn implementeren.³⁴ De richtlijn is bindend en heeft rechtstreekse werking. Indien een lidstaat de richtlijn niet (juist) implementeert dan kan de Europese Commissie een verdragsschendingsprocedure starten. De afdwingbaarheid van implementatie van een Europese richtlijn is daardoor groter dan bij het kaderbesluit.³⁵

³³ Richtlijn 2012/29/EU.

³⁴ Artikel 27 lid 1 van de Richtlijn 2012/29/EU.

³⁵ Dierx 2012, p. 136.

3.2.3. Artikel 51h strafvordering

In het vergaderjaar 2007/2008 werd door Tweede Kamerlid de heer Teeven een motie ingediend om een meer specifieke bepaling met betrekking tot bemiddeling.³⁶ De motie werd toen niet aangenomen, wel werd er door de toenmalige minister van Justitie toegezegd om hier in een later wetsvoorstel aandacht aan te besteden.³⁷ Toen de Wet schadefonds geweldsmisdrijven werd aangepast, is artikel 51h Sv ook gewijzigd. Sinds 1 januari 2012 is dit artikel in werking getreden. Het artikel geeft uitwerking aan het kaderbesluit.³⁸

Artikel 51h Wetboek van Strafvordering

1. *Het Openbaar Ministerie bevordert dat de politie in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte mededeling doet van de mogelijkheden tot bemiddeling.*
2. *Indien een bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte tot een overeenkomst heeft geleid, houdt de rechter, indien hij een straf en maatregel oplegt, daarmee rekening.*
3. *Het Openbaar Ministerie bevordert bemiddeling tussen het slachtoffer en de veroordeelde, nadat het zich ervan heeft vergewist dat dit de instemming heeft van het slachtoffer.*
4. *Bij Algemene Maatregel van Bestuur kunnen nadere regels worden gesteld betreffende bemiddeling tussen het slachtoffer en de verdachte of tussen het slachtoffer en de veroordeelde.*

Op advies van Slachtofferhulp Nederland en de Raad van State wordt er in de Memorie van Toelichting onderscheid gemaakt tussen twee soorten bemiddeling. Enerzijds schadebemiddeling en anderzijds herstelbemiddeling.³⁹ Volgens deze Memorie van Toelichting is lid 1 van artikel 51h Sv gericht op schadebemiddeling. Bij schadebemiddeling staat het regelen van materiële schade voorop. Lid 3 gaat over herstelbemiddeling. Een omschrijving van herstelbemiddeling wordt in de Memorie van Toelichting niet gegeven. De minister zegt dat herstelbemiddeling als doel heeft om herstelgesprekken te voeren tussen het slachtoffer en de dader.

Lid 1 gaat voornamelijk, zoals hierboven ook al genoemd, over schadebemiddeling. De politie zou bemiddeling moeten bevorderen. Het OM ondersteunt de politie hierbij. Volgens de Memorie van Toelichting zouden slachtoffers er voorkeur aangeven om eerste de uitkomst van de strafzaak af te wachten voordat zij willen deelnemen aan een herstelgesprek. In praktijk is het zo dat de partijen zelf mogen bepalen in welke fase van het strafproces zij bemiddeling willen toepassen. Dus het is ook mogelijk om dit te doen voor de zitting. Hieruit blijkt dat slachtoffers het niet altijd als een probleem ervaren om voorafgaand aan de zitting een gesprek te voeren met dader.

Lid 2 heeft betrekking op de uitkomst van mediation. De rechter dient rekening te houden met de uitkomst van de mediation. Hierbij staat de proportionaliteit voorop. Op welke manier de rechter rekening houdt met de uitkomst van mediation zal in hoofdstuk 4 'resultaten' worden behandeld. In de Memorie van Toelichting staat dat de rechter volledig geïnformeerd dient te worden door het Openbaar Ministerie over de resultaten van de bemiddeling. Het volledig informeren kan problemen opleveren als het gaat om de vertrouwelijkheid van de gesprekken. Hetgeen wordt besproken tijdens de gesprekken blijft daardoor niet tussen de partijen, hierdoor kan de onschuldpresumptie in

³⁶ Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 18.

³⁷ Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 28, p. 26.

³⁸ Artikel 51h lid 1,2,3 van het Wetboek van Strafvordering.

³⁹ Kamerstukken II 2009/10, 32 362, nr. 3 en Kamerstukken II 2009/10, 31 362, nr. 4, p. 4-5.

het geding komen. De onschuldpresumptie is een grondbeginsel van het strafrecht. Dit houdt in dat iedereen onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld is komen vast te staan.⁴⁰

Lid 3 gaat vooral over herstelbemiddeling na de zitting. In dit geval kan mediation een aanvulling zijn op het strafproces. De Raad van State adviseert om herstelbemiddeling in beginsel plaats te laten vinden na de zitting zodat de vertrouwelijkheid niet in het geding komt. In praktijk wordt mediation ook toegepast tijdens de strafrechtelijke procedure. Er wordt dan alleen gerapporteerd dat er een gesprek heeft plaatsgevonden. Er wordt niets over de inhoud vermeld.⁴¹

Lid 4 is opgesteld om nadere regels bij Algemene Maatregel van Bestuur op te stellen. Op dit moment zijn er nog geen nadere regels gesteld.

3.3. *Beleidskader herstelbemiddeling in het strafrecht*

Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft op 27 februari 2013 een voorlopig beleidskader vastgesteld. Het beleidskader is een uitwerking van artikel 51h Sv. Hierin worden negen criteria gesteld voor herstelbemiddeling:⁴²

1. *De vrijwilligheid van deelname*

Beide partijen werken alleen op basis van vrijwilligheid mee aan de bemiddeling. Dwang of druk kan de uitkomst beïnvloeden. Het tempo waarin de mediation-procedure verloopt mogen beiden partijen zelf bepalen. Het slachtoffer en de dader hebben het recht om bemiddeling te weigeren.

2. *Volledige geïnformeerd*

Beiden partijen moeten volledig worden geïnformeerd over de mogelijkheden van herstelbemiddeling, de doelen van het gesprek, hun rechten en plichten en de consequenties die aan de deelname verbonden zijn zoals de afdoening van de strafzaak.

3. *Actief aanbod*

De partijen worden in een zo vroeg mogelijk stadium geïnformeerd over de mogelijkheden van herstelbemiddeling. In artikel 51h Sv staat vermeld dat dit gedaan wordt door de politie. Maar ook andere partijen zoals het Openbaar Ministerie en de rechtbank kunnen dit doen.

4. *Realistische motieven*

De dader en het slachtoffer moeten oprechte en realistische motieven hebben voor deelname aan de bemiddeling. De dader moet de feiten basaal bekend hebben en moet bereid zijn om de gevolgen van zijn daden onder ogen te zien. Het slachtoffer moet openstaan voor het maken van afspraken. De mediator toetst in voorbereidende gesprekken wat de motieven van de partijen zijn.

5. *Tijdige, kwalitatief hoogstaande en een onpartijdige bemiddeling*

De bemiddeling wordt begeleid door een aantoonbaar professioneel geschoolde en onpartijdige bemiddelaar. Als bemiddeling plaatsvindt tijdens een lopend strafproces dan mag dit geen onaanvaardbare verlening van de procedure opleveren.

6. *Besloten en vertrouwelijk*

Herstelgesprekken vinden plaats in een besloten, neutrale en veilige setting. Alles wat er tijdens de gesprekken besproken wordt mag niet naar buiten worden gebracht, tenzij de partijen hierover afspraken maken.

⁴⁰ Artikel 6 lid 2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

⁴¹ Kamerstukken II 2009/10, 32 363, nr. 7, p. 14.

⁴² Het beleidskader herstelbemiddeling 2013.

7. *Infomeren officier van justitie en rechter over uitkomst herstelbemiddeling*

Indien er concrete afspraken zijn gemaakt dan worden de officier van justitie en de rechter hierover geïnformeerd. Zij houden rekening met de uitkomst bij het maken van een vervolgings- en strafbeslissing.

8. *Naleving*

Afspraken die gemaakt worden over herstel of schade kunnen een onderdeel zijn van een voorwaardelijk sepot, strafbeschikking of een rechterlijk vonnis. De bevoegde instanties houden daarom ook toezicht op het naleven hiervan. Het slachtoffer mag niet de dupe worden van het niet naleven van de afspraken door de dader. Daarom moet er in de overeenkomst ook een termijn worden vastgesteld waarbinnen die afspraken moeten zijn nagekomen.

9. *Deelname derden aan herstelbemiddeling*

In principe vindt bemiddeling plaats onder leiding van een mediator. Maar ook derden kunnen bij de gesprekken betrokken worden zoals ouders, vrienden, burens of andere personen die betrokken zijn geweest bij het delict. Dit heeft vooral meerwaarde bij minderjarigen. Indien derden betrokken worden bij de gesprekken zal dit altijd worden besproken in de voorbereidende gesprekken.

Deze negen criteria beschrijven de manier waarop herstelbemiddeling moet plaatsvinden zodat het een bijdrage kan leveren aan het versterken van de positie van het slachtoffer.

3.4. *Procedure*

3.4.1. *Strafrechtelijke procedure*

Indien de politie een strafbaar feit op het spoor is gekomen of als iemand aangifte heeft gedaan dan wordt er een opsporingsonderzoek gestart. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de politie onder leiding van de officier van justitie. De politie gaat op zoek naar de verdachte en/of verzamelt bewijs, bijvoorbeeld door het horen van getuigen of het doen van sporenonderzoek. Alle bevindingen van de politie worden in een proces-verbaal vastgelegd. De officier van justitie, die het Openbaar Ministerie vertegenwoordigt, beoordeelt de feiten en het bewijs. Hij neemt dan een vervolgings- of strafbeslissing. Dit kan in de vorm van een strafschatting, sepot of dagvaarding.⁴³

Een strafbeschikking houdt in dat de verdachte een boete opgelegd krijgt. Door het betalen van de boete is de strafzaak afgedaan.

Indien de strafzaak geseponneerd wordt, dan wordt de verdachte niet vervolgd. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat er te weinig bewijs is.

De verdachte kan ook gedagvaard worden. De verdachte moet dan voor de rechter verschijnen. De officier van justitie beslist of de zaak wordt behandeld bij de politierechter of meervoudige strafkamer. Bij de politierechter worden 'minder ernstige' strafzaken behandeld door de politierechter. Je kunt hierbij denken aan diefstal, bedreiging, belediging van een ambtenaar in functie, tasjesroof, autokraak, mishandeling of oplichting.⁴⁴ De meervoudige strafkamer is belast met het behandelen van meer ingewikkelde en zwaardere strafzaken zoals diefstal met geweld en (poging) doodslag.

De zitting vangt aan indien de rechter vraagt naar de naam en andere persoonsgegevens van de verdachte. Hierdoor weet de rechtbank zeker dat de juiste persoon terecht staat. Daarna deelt de rechter mede dat de verdachte goed moet opletten en niet verplicht is tot het beantwoorden van vragen. Vervolgens leest de officier van justitie de tenlastelegging voor. Hij vertelt waarvan de verdachte verdacht wordt. Indien er getuigen of deskundigen aanwezig zijn dan moeten zij een eed of belofte afleggen. Zij verklaren dan dat zij naar waarheid de vragen zullen beantwoorden.

⁴³ Rijksoverheid 'Hoe verloopt een strafrechtelijke procedure'.

⁴⁴ Judex 'Welke strafzaken behandelt de politierechter'.

Na het getuigen- en deskundigenverhoor begint de rechter met de behandeling van de feiten. Het dossier wordt doorgenomen en er worden vragen gesteld aan de verdachte. Als de rechter voldoende weet over de zaak, geeft hij het woord aan de officier van justitie. Hij houdt dan zijn requisitoir. Hij vertelt wat hij van de zaak vindt en welke straf er volgens hem opgelegd moet worden. Na het requisitoir houdt de advocaat van de verdachte zijn pleidooi. Hier mag de officier van justitie weer op reageren. Vervolgens krijgt de advocaat nog een keer het woord en de verdachte heeft het laatste woord.

Het strafproces eindigt met het vonnis van de rechter. Bij het bepalen van de straf en de hoogte van de straf houdt de rechter rekening met de ernst van het gepleegde feit, omstandigheden waaronder het feit is begaan en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Het vonnis kan zijn: vrijspraak, ontslag van rechtsvervolging of een veroordeling.

Vrijspraak houdt in dat de verdachte niet schuldig wordt bevonden. Het tenlastegelegde feit kan dan niet wettig en overtuigend bewezen worden. De verdachte krijg geen straf opgelegd en heeft recht op een schadevergoeding indien hij voor alle feiten die op de dagvaarding staan is vrijgesproken.

Ontslag van alle rechtsvervolging betekent dat het strafbare feit bewezen kan worden maar dat de verdachte niet strafbaar is. Dit kan bijvoorbeeld zijn indien de verdachte handelde uit zelfverdediging (noodweer) of omdat de verdachte geestelijk ziek is.

Als de verdachte veroordeeld wordt dan wordt de hij schuldig bevonden aan het feit dat hem ten laste is gelegd. De rechter kan als hoofdstraf een geldboete, gevangenisstraf of een taakstraf opleggen. Ook is het mogelijk dat de rechter artikel 9a Sr oplegt, het zogenaamde rechterlijk pardon. In dit geval acht de rechter het raadzaam om geen straf op te leggen in verband met de geringe ernst van het feit, de persoonlijke omstandigheden van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan. Het opleggen van een 'echte straf' is niet wenselijk. Het rechterlijk pardon kan wel worden gecombineerd met een maatregel. Namens de regering is er een wetsvoorstel ingediend in verband met de invoering van minimumstraffen.⁴⁵ In dit voorstel staat dat het rechtelijk pardon niet mogelijk is in geval van recidive (herhaling) binnen tien jaar na een veroordeling van een feit waarop twaalf jaar of meer op staat en dit misdrijf een ernstige inbreuk heeft gemaakt op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer. Hiermee wordt de mogelijkheid voor het toepassen van artikel 9a Sr. beperkt.

De politierechter doet meestal onmiddellijk uitspraak. De meervoudige strafkamer na veertien dagen. Ook krijgt de verdachte te horen of hoger beroep mogelijk is. Voor het instellen van hoger beroep heb je veertien dagen de tijd.⁴⁶

3.4.2. Mediation tijdens het voorbereidend onderzoek

Het eerste moment waarop mediation kan worden voorgesteld is tijdens het voorbereidend onderzoek. Onder het voorbereidend onderzoek wordt verstaan: het onderzoek hetwelk aan de behandeling ter terechtzitting voorafgaat.⁴⁷ Dit begint op het moment dat de politie onderzoek doet naar een strafbaar feit en eindigt op het moment dat de rechtszaak op zitting is aangebracht. Het doel van het voorbereidend onderzoek is om bewijs te vergaren. In deze fase moet mediation worden voorgesteld aan de officier van justitie. Het kan ook zijn dat de officier van justitie het zelf voorstelt. Indien hij heeft besloten dat de zaak wordt doorverwezen naar mediation, en de partijen zijn het hier mee eens, dan zal hij de uitkomst van de mediation afwachten om tot een afdoeningsbeslissing te komen. De zaak kan na de mediation geseponeerd worden of er wordt alsnog een dagvaarding uitgevaardigd.

⁴⁵ Kamerstukken II 2011/12, 33 151.

⁴⁶ Rechtspraak.nl 'U moet terecht staan' 2008.

⁴⁷ Artikel 132 van het Wetboek van Strafvordering.

3.4.3. *Mediation tijdens het onderzoek ter terechtzitting*

Het tweede moment waarop mediation kan worden voorgesteld is tijdens het onderzoek ter terechtzitting. Onder het onderzoek ter terechtzitting wordt verstaan: het onderzoek tijdens de zitting. Het doel hiervan is om de waarheid naar boven te krijgen. Als mediation wordt voorgesteld tijdens deze fase dan is het niet de officier van justitie die beslist of mediation wordt toegepast maar de rechter. De rechter kan ook de partij zijn die het voorstelt.

Indien mediation wordt toegewezen dan wordt de zitting voor (on)bepaalde tijd aangehouden zodat de mediation kan plaatsvinden. Na de mediation komt de zaak weer op zitting. De zaak kan niet meer geseponeerd worden omdat de zaak al eens op zitting is geweest. Hierdoor moet de rechter alsnog uitspraak doen in de strafzaak. De rechter beslist ook hier of de verdachte strafbaar is. Hij moet bij de strafoplegging rekening houden met de uitkomst van mediation.

3.5. *Pilot 'Mediation naast het strafrecht'*

3.5.1 *Ontwikkeling van de pilot*

In Nederland bestaat vanaf 2005 de mogelijkheid om mediation toe te passen naast rechtspraak. Dit vond vooral plaats in het bestuursrecht, familierecht en civielrecht. Strafrecht was altijd uitgesloten van deze mogelijkheid. Bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie, de Raad voor de rechtsbijstand, het Openbaar Ministerie, de politie, de Reclassering en Slachtofferhulp Nederland ontstond de behoefte om bemiddeling ook te introduceren in het strafrecht.⁴⁸ Deze behoefte vormde aanleiding voor pilots met mediation binnen het strafrecht.

Eind oktober 2010 is de rechtbank Amsterdam in samenwerking met het Amsterdamse Openbaar Ministerie de pilot 'Mediation naast strafrecht' gestart. Het ging in Amsterdam om een uniek initiatief. Met deze pilot is de mogelijkheid gecreëerd dat het slachtoffer en de dader afspraken maken met elkaar. Het herstellen van de schade en het leed van het slachtoffer staan daarbij centraal.⁴⁹

Het doel van deze pilot was om onderzoek te doen naar de effecten van mediation naast strafrecht in een vroeg stadium van de strafprocedure, zonder dat dit vertraging oplevert in de vervolging.⁵⁰ Het Openbaar Ministerie heeft uitdrukkelijke als voorwaarde gesteld dat het altijd mogelijk moet blijven om tot vervolging over te gaan, ongeacht de uitkomst van de mediation.

Het uitgangspunt was om in 25 strafzaken een strafrechtelijke mediation te starten. Uiteindelijk is er in 61 strafzaken een voorstel voor mediation gedaan. Van de daders was 79 procent, dat is in 48 van de 61 strafzaken, bereid om in te stemmen met mediation. Van die 48 strafzaken waren 30 slachtoffers ook bereid om mee te werken. Uiteindelijk is er in 26 strafzaken mediation toegepast. In 17 strafzaken is er een gezamenlijke vaststellingsovereenkomst getekend, in 7 zaken een eenzijdige vaststellingsovereenkomst en in 2 strafzaken zijn er geen resultaten geboekt.⁵¹

De betrokken partijen waren erg enthousiast over dit resultaat waarna op initiatief van mr. Van der Does, rechter en coördinator van de mediationpilots, de pilot eind 2013 werd uitgebreid.⁵²

Het vervolg van de pilot werd groots aangepakt. In maar liefst 400 strafzaken, verdeeld over de rechtbanken Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Noord-Holland, Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant, werden aan daders en slachtoffers gevraagd of ze met elkaar wilden praten onder leiding

⁴⁸ Lens, Pemberton en Cleven 2015, p. 2.

⁴⁹ Verbeek 2010, p. 4.

⁵⁰ Verbeek 2010, p. 4.

⁵¹ Verbeek 2010, p. 10.

⁵² Rechtspraak.nl 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht' 2013.

van een mediator.⁵³ Om deze pilot mogelijk te maken wordt er samengewerkt door het Openbaar Ministerie, de Zittende Magistratuur (de rechters), de door de rechtbank geselecteerde MfN-mediators en Slachtoffer in Beeld.⁵⁴

Eind 2014 is gebleken dat de pilot zijn vruchten heeft afgeworpen. Van de gesprekken tussen slachtoffers en daders die zijn gevoerd, is 70 tot 80 procent succesvol verlopen. De pilot loopt nog door zolang daar het budget voor is.⁵⁵

3.5.2. Selectiecriteria

Om strafzaken te kunnen selecteren voor de pilot is er een plan van aanpak opgesteld. In de plan van aanpak van 'Mediation naast strafrecht' zijn selectiecriteria opgenomen voor strafzaken die geschikt zouden kunnen zijn voor mediation:⁵⁶

1. Er is een verdachte die schuld bekent;
2. De verdachte is een spijtoptant en wil een bijdrage leveren aan herstel;
3. Partijen komen elkaar in de toekomst weer tegen;
4. Er is sprake van materiële schade;
5. Er is sprake van immateriële schade, gekrenktheid;
6. Er is sprake van geweld tegen dienstverleners.

In de praktijk wordt er niet altijd aan de eerste twee criteria gehouden. In een strafzaak waar de verdachte bekend dat er iets is voorgevallen, maar niet het (hele) feit bekent, kan er ook worden doorverwezen naar mediation. Erkenning van de feiten is niet nodig omdat het bij mediation niet gaat om het aan het licht brengen van de waarheid maar om het herstellen van de geleden schade. Indien de verdachte geen spijt betuigt maar wel open staat voor een gesprek, dan is mediation ook mogelijk.⁵⁷

Het derde criterium laat zien dat bemiddeling vaak plaatsvindt in gevallen waarin de partijen elkaar weer tegenkomen. Dit wil niet zeggen dat mediation niet kan slagen in gevallen waarbij het slachtoffer en de dader elkaar niet kennen.

Aan de laatste drie criteria wordt in de praktijk wel vastgehouden.⁵⁸

Mediation wordt niet geschikt geacht bij misdrijven die worden behandeld bij de meervoudige strafkamer omdat het hierbij vaak gaat om 'zware delicten'.⁵⁹

Nadat de zaak is geselecteerd voor mediation, de partijen het hier mee eens zijn en de officier van justitie of rechter verwijst de zaak door, dan zal de procedure plaatsvinden zoals hierboven beschreven staat in hoofdstuk 2.3 'mediationprocedure'. Als de mediation is beëindigd zal de officier van justitie of de rechter, afhankelijk van in welke fase de mediation heeft plaatsgevonden, beslissen hoe de strafzaak zal aflopen.

⁵³ Rechtspraak.nl 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht' 2013.

⁵⁴ Lens, Pemberton en Cleven 2015, p. 21.

⁵⁵ Rechtspraak.nl 'Mediation in het strafrecht' werpt vruchten af' 2014.

⁵⁶ Verberk 2010, p.20.

⁵⁷ Verberk 2010, p.14.

⁵⁸ Dierx 2012, p. 189-190.

⁵⁹ Verberk 2010, p.15.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijf ik de resultaten van mijn onderzoek. Als eerste geef ik een korte beschrijving van de zaken die ik voor mijn onderzoek heb gebruikt. Daarna beschrijf ik de aspecten die voor de rechter van belang zijn om wel of niet over te gaan tot mediation. Daarop volgt een beschrijving van de aspecten die een rol spelen bij de overweging van de rechter om een straf op te leggen na een geslaagde mediation.

4.1. Korte beschrijving van de zaken

Zaak 1 (Openlijke geweldpleging)

De minderjarige verdachte wordt verdacht van openlijke geweldpleging. Hij zou het slachtoffer (die zijn broer heeft mishandeld) tegen het hoofd hebben getrapt terwijl hij op de grond lag. Hierdoor heeft hij zijn kaak gebroken.

De verdachte verklaart een trap tegen de borst van het slachtoffer te hebben gegeven. Hij deed dit niet met de bedoeling om de jongen te verwonden. Hij deed het om te voorkomen dat het slachtoffer weer op zou staan. Hij was angstig en bang dat zijn broer weer zou worden aangevallen door het slachtoffer.

Zaak 2 (Mishandeling)

De minderjarige verdachte wordt verdacht van mishandeling. Hij zou op het schoolplein een moeder en haar dochter mishandeld hebben door beide personen een stomp te geven. Het meisje verklaart angstig te zijn na dit incident.

De verdachte beroept zich op zijn zwijgrecht.

Zaak 3 (Burenruzie/mishandeling)

De verdachte wordt verdacht van mishandeling van zijn buurman. Na de zoveelste keer geluidsoverlast zou het slachtoffer de verdachte uitgescholden hebben voor 'kankerhoer' en 'schapenkut'. Verdachte werd hier zo boos om dat hij zijn buurman zou hebben geslagen. De twee kinderen van het slachtoffer zouden hierbij hebben gestaan.

De verdachte verklaart dat er sinds enkele maanden veel geluidsoverlast afkomstig is van de buurman. Hierdoor zijn er veel ruzies ontstaan. Hij bekent dat hij verdachte op het desbetreffende moment een duw heeft gegeven maar géén klap.

Zaak 4 (Straatroof)

De meerderjarige verdachte wordt verdacht van een straatroof. Hij zou een andere jongen op hebben staan wachten bij het voetbalveld. Er ontstaat een handgemeen waarna de verdachte de zonnebril van het slachtoffer pakt en wegrent.

De verdachte verklaart dat hij dit heeft gedaan omdat hij dacht dat het slachtoffer zijn naam had doorgegeven aan de politie omdat hij betrokken was bij een ander incident. Het slachtoffer verklaarde dat hij helemaal geen namen heeft genoemd.

Zaak 5 (Mishandeling)

De minderjarige verdachte wordt verdacht van mishandeling. Zij zou haar moeder, na een ruzie, een duw hebben gegeven waarna zij op de punt van de tafel viel. De moeder heeft door de val haar heup gebroken.

De verdachte verklaart spijt te hebben van haar handelen. Ze was boos omdat haar moeder (alweer) teveel zou hebben gedronken. Achteraf gezien had ze beter met haar moeder kunnen praten in plaats van haar te duwen.

Zaak 6 (Bedreiging)

De vrouwelijke verdachte wordt verdacht van het bedreigen van een hulpverlener. Haar ex-vriend kwam op een nacht haar huis binnenvallen waarna er ruzie ontstond. De burens belden de politie omdat ze het gevoel hadden dat de ruzie uit de hand zou gaan lopen. Toen de politie arriveerde zagen ze dat hun 3-jarige dochter getuige was van het voorval. De politie deelde mee dat ze hiervan een melding zouden maken bij Bureau Jeugdzorg. De verdachte raakte hierdoor in paniek waardoor ze gezegd zou hebben: 'Als jij mijn kind afpakt dan ga je dood. Houd daar rekening mee'.

De verdachte bekent.

Zaak 7 (Burenruzie/Vernieling)

De verdachten worden verdacht van vernieling. Zij zouden een raam hebben ingegooid bij hun vijftigjarige buurman die alcoholist is. Het slachtoffer vertelt dat hij vaak wordt geterroriseerd door jongeren uit de buurt.

De verdachten verklaren dat zij aan het spelen waren met een bal. Tijdens het overgooien is de bal door de ruit van het slachtoffer gekomen. Het slachtoffer gelooft dit verhaal niet, hij denkt dat zij de ruit met opzet hebben ingegooid. Ook verklaren de verdachten dat het slachtoffer vaak dronken op straat loopt en hen dan uitscheldt.

Zaak 8 (Burenruzie/mishandeling)

De vrouwelijke verdachte wordt verdacht van mishandeling. Zij zou een handgemeen hebben gehad met haar buurvrouw. Hun kinderen zitten bij elkaar in de klas. Het kind van de verdachte zou niet zo goed kunnen leren, het kind van het slachtoffer wel. Het kind van de verdachte zou hiermee gepest worden door de burens. Op een dag was de maat vol voor de verdachte. Zij belde bij haar buurvrouw aan. Er ontstaat een woordenwisseling die uitdraait op een handgemeen.

De verdachte verklaart dat er inderdaad een handgemeen heeft plaatsgevonden.

Zaak 9 (Mishandeling)

De vrouwelijke verdachte wordt verdacht van mishandeling. Zij zou het slachtoffer (opzettelijk) hebben aangereden. Ze bracht haar kleinkind naar school toe met de auto. Het was erg druk rondom de school waardoor er geen parkeerplek meer was. Ze besloot om, net als andere, haar auto tijdelijk op de stoep te zetten. Het slachtoffer stond met haar kind om haar arm te wachten op de stoep. Ze sprak de verdachte er op aan dat het een gevaarlijke situatie was. De verdachte negeerde haar waarna het slachtoffer haar nog een keer er op aansprak. Op dat moment zou de verdachte een beetje gas hebben gegeven waardoor de auto langzaam tegen haar heen kwam. Het slachtoffer is er van overtuigd dat zij met opzet tegen haar aan reed.

De verdachte ontkent dat er opzet in het spel was. Ze zegt dat ze achteruit wilde rijden maar dat ze per ongeluk vooruit reed.

Zaak 10 (Vernieling)

De verdachte wordt verdacht van vernieling. Op een zaterdagavond was hij in zijn stamkroeg met zijn vrienden. Hij was dronken en viel mensen lastig. Een aantal keer is hij door de portier gewaarschuwd. Als hij niet ophield met het lastig vallen van mensen dan zou hij eruit worden gezet. Later op de avond viel hij weer iemand lastig waardoor hij eruit werd gezet. Hij mocht van de kroegbaas drie maanden lang niet meer in de kroeg komen. Hier werd hij zo boos om dat hij een baksteen door de ruit gooide.

De verdachte verklaart dat hij zich niks meer kan herinneren van het voorval omdat hij teveel had gedronken. Hij geeft aan de schade te willen vergoeden en hoop dat na een excuses het verbod van drie maanden wordt opgeheven.

Zaak 11 (Verduistering)

De verdachte wordt verdacht van verduistering. Hij is werkzaam bij een fastfoodketen. Na sluitingstijd moeten alle kassalades geteld worden. Aan het eind van de week controleert de filiaalmanager de administratie. Er blijkt 800 euro te kort te zijn in de kassa van verdachte.

Verdachte bekent dat hij 800 euro uit de kassa heeft meegenomen. Hij had het dringend nodig om de school van zijn kind te kunnen betalen en was van plan om het zo snel mogelijk weer terug te stoppen. De verdachte is op non-actief gesteld.

Zaak 12 (Bedreiging)

De verdachte wordt verdacht van bedreiging. Hij zou de nieuwe vriend van zijn ex-vriendin zijn tegengekomen op straat. Hij begon te schelden en zei: 'Als jij niet met je poten van mijn vriendin afblijft dan schiet ik een kogel door je kop'. Hij heeft een kind met zijn ex-vriendin. Het kind woont bij haar en haar nieuwe vriend. Het slachtoffer heeft aangegeven sinds dien bang te zijn voor de verdachte omdat er al meerdere incidenten hebben plaatsgevonden, ook waar het kind bij betrokken was.

De verdachte verklaart dat er een woordenwisseling heeft plaatsgevonden tussen hem en de vriend van zijn ex-vriendin.

Zaak 13 (Mishandeling)

De minderjarige verdachte wordt verdacht van mishandeling. Zij zou haar klasgenote hebben geslagen en haar met het hoofd tegen de muur hebben geduwd. Dit zou ze gedaan hebben uit jaloezie. Het slachtoffer zou met haar vriendje hebben gezoend.

De verdachte verklaart dat zij het slachtoffer een duw heeft gegeven waardoor ze tegen de muur viel. Het zou niet haar bedoeling zijn geweest om haar met opzet pijn te doen. Het was meer een waarschuwing.

Zaak 14 (Burenruzie/bedreiging)

De verdachte wordt verdacht van bedreiging. Hij verklaart dat zijn buurman met opzet veel geluidsoverlast veroorzaakt. Dit gebeurt vooral in de avonduren wanneer zijn kinderen op bed liggen. Door de geluidsoverlast zouden zijn kinderen niet kunnen slapen. De verdachte geeft aan dat hij al meerdere keren heeft gevraagd of zijn buurman daar rekening mee kan houden. Op een avond toen zijn kinderen in bed lagen en weer niet konden slapen van het geluid, is hij naar zijn buurman toegegaan. Hij zou gezegd hebben: 'Als jij nu niet wat zachter doet dan sla ik jouw kop verrot'. Het slachtoffer heeft aangegeven dat hij zelf ook vaak last heeft van de verdachte.

De verdachte verklaart dit inderdaad gezegd te hebben. Hij heeft er spijt van. Op het moment dat hij dat zei was hij moe en kon zich niet inhouden.

Zaak 15 (Vernieling)

De minderjarige verdachten worden verdacht van vernieling. Zij zouden een voetbal door het raam van hun school hebben geschoot. De verdachten geven aan dat dit per ongeluk ging. Zij zouden gevoetbald hebben op het schoolplein waardoor de bal door het raam heen ging. De school gelooft hier niks van. Beide verdachten moesten die dag nablijven omdat zij hun huiswerk niet hadden gemaakt. Zij waren daar erg boos over. De school denkt daarom dat het met opzet is gedaan. De school heeft aangegeven dat zij openstaan voor een gesprek met de verdachten.

Zaak 16 (Diefstal)

De verdachte wordt verdacht van diefstal. De moeder heeft aangifte gedaan tegen haar zoon. Hij zou 100 euro uit haar portemonnee hebben gestolen. Ze had in de ochtend geld gepind omdat zij in de avond uit eten zou gaan met haar vriendinnen. Voordat ze weg wilde gaan keek ze of ze alles bij zich had. Toen ontdekte ze dat er 100 euro uit haar portemonnee was verdwenen. De moeder heeft haar zoon hiermee geconfronteerd. Hij ontkent dat hij geld heeft gestolen. Twee dagen na de diefstal liep haar zoon rond met een nieuw horloge. En dat terwijl hij geen geld heeft omdat hij werkloos is.

Zaak 17 (Mishandeling)

De verdachte zou zijn vrouw hebben mishandeld. Hij zou haar hebben geslagen omdat zij het huis niet had opgeruimd. Door deze klap heeft het slachtoffer een blauw oog gekregen. Hun zesjarig zoontje zag hoe zijn vader zijn moeder sloeg. De verdachte is tijdelijk bij zijn ouders ingetrokken. Het slachtoffer heeft aangifte gedaan. Een week voor de zitting wilde zij haar aangifte intrekken omdat ze hoopte dat het weer goed zou komen tussen haar en haar man. Dit kon niet omdat de verdachte al was gedagvaard. Ze is nog wel angstig voor haar echtgenoot.

De verdachte verklaart spijt te hebben. Hij had een slechte dag waardoor hij een kort lontje had.

Zaak 18 (Zware mishandeling)

De verdachte wordt verdacht van zware mishandeling. Hij zou de vriend van zijn jongere zusje hebben gestoken. De verdachte zou het niet eens zijn met hun relatie. Het slachtoffer heeft twee steekwonden op zijn bovenbeen. Het incident is vastgelegd op camerabeelden.

De verdachte bekent dat hij diegene is die op de camerabeelden te zien is. Het slachtoffer geeft aan sinds dit incident bang te zijn voor de verdachte. Ook durft hij niet meer alleen over straat.

Zaak 19 (Doodslag)

De verdachte wordt verdacht van doodslag. Op een avond is hij dronken achter het stuur gaan zitten. Bij een zebra-pad stak een vrouw over. De verdachte remde niet op tijd waardoor hij de vrouw aanreed. De traumahelikopter kwam ter plekke en het slachtoffer werd naar het ziekenhuis vervoerd. Een paar dagen later overleed het slachtoffer aan haar verwondingen.

De verdachte bekent. Hij heeft erg veel spijt van zijn daad en heeft aangegeven sinds dien nooit meer te alcohol te nuttigen. De nabestaanden van het slachtoffer zijn woedend en willen dan ook niks met de verdachte te maken hebben.

Zaak 20 (Diefstal)

De verdachte wordt verdacht van diefstal. Zij zou de pinpas van een oudere vrouw hebben gestolen. Het slachtoffer was boodschappen aan het doen. Haar tas hing aan het winkelwagentje. Toen ze wat uit de schappen pakte, pakte de verdachte haar pinpas uit haar tas. Bij de kassa kwam het slachtoffer er achter dat haar pinpas verdwenen was. Ze heeft aangifte gedaan van diefstal. Op camerabeelden is te zien dat de verdachte de pinpas uit de tas van het slachtoffer pakt.

De verdachte bekent.

Zaken 1 tot en met 17 en 20 zijn behandeld door de politierechter.

Zaken 18 en 19 zijn behandeld door de meervoudige strafkamer.

4.2. Aspecten die voor de rechter van belang zijn om wel tot mediation over te gaan

In zeventien van de twintig strafzaken is de mediation toegewezen door de rechter.⁶⁰ Uit deze zeventien strafzaken blijkt dat er vier aspecten steeds naar voren komen die voor de rechter van belang zijn om wel over te gaan tot mediation.

4.2.1. De partijen krijgen in de toekomst nog met elkaar te maken

Indien de partijen nog met elkaar te maken gaan krijgen in de toekomst, dan is dat voor de rechter één van de belangrijkste aspecten om mediation toe te wijzen. In vijftien van de zeventien zaken is dit een aspect geweest om de mediation toe te wijzen.⁶¹

Er zijn verschillende situaties waarbij de partijen in de toekomst met elkaar te maken krijgen. De volgende vier situaties deden zich voor:

1. Buren

Buren gaan in de toekomst nog veel met elkaar te maken krijgen. In vier van de vijftien zaken zijn de partijen buren van elkaar.⁶² De overwegingen van de rechters met betrekking tot burenruzies zijn:

*'De partijen zijn al acht jaar buren. De verstandhouding is goed geweest tot enkele maanden geleden. Door middel van mediation kunnen zij afspraken met elkaar maken zodat de partijen zonder overlast naast elkaar kunnen wonen.'*⁶³

*'Het is van belang om de burenrelatie te normaliseren zodat de partijen ongestoord naast elkaar kunnen wonen. De zaak wordt doorverwezen naar mediation.'*⁶⁴

*'De partijen krijgen in de toekomst nog veel met elkaar te maken vanwege het feit dat ze naast elkaar wonen en omdat de kinderen bij elkaar in de klas zitten. Hierdoor is van belang dat de verstandhouding genormaliseerd wordt.'*⁶⁵

*'De partijen geven aan dat zij van elkaar geluidsoverlast ondervinden. Om te voorkomen dat de situatie weer escaleert, moeten er afspraken gemaakt worden. Indien partijen hiervoor openstaan zou mediation een mogelijke uitkomst zijn.'*⁶⁶

2. In de buurt

Indien de partijen bij elkaar in de buurt wonen, is de kans groot dat zij elkaar nog gaan tegenkomen in de toekomst. Dit is voor de rechter een aspect om mediation toe te wijzen. In drie van de vijftien zaken komen de partijen elkaar tegen in de buurt.⁶⁷ De rechters hebben hier het volgende overwogen:

*'(...) De minderjarige verdachte en het slachtoffer zullen elkaar nog veel tegenkomen op straat. (...).'*⁶⁸

*'(...) De partijen gaan elkaar nog vaak tegenkomen, ze wonen in dezelfde wijk.'*⁶⁹

*'De verdachte zal het slachtoffer nog vaak gaan tegenkomen in de kroeg. (...).'*⁷⁰

⁶⁰ Zaak 1 t/m 17.

⁶¹ Zaak 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17.

⁶² Zaak 3, 7, 8, 14.

⁶³ Zaak 3.

⁶⁴ Zaak 7.

⁶⁵ Zaak 8.

⁶⁶ Zaak 14.

⁶⁷ Zaak 1, 4, 10.

⁶⁸ Zaak 1.

⁶⁹ Zaak 4.

3. Relationale betrekking

Partijen krijgen in de toekomst ook nog met elkaar te maken indien zij een relationele betrekking hebben tot elkaar. Dit is het geval in vier van de vijftien strafzaken.⁷¹ De rechters hebben in deze zaken overwogen:

'Dochter woont nog bij moeder thuis. Het is van belang zij samen in een huis kunnen wonen. (...)'⁷²

'Het is in het belang van het kind dat de verstandhouding tussen de verdachte, de moeder van het kind en haar nieuwe vriend, hersteld wordt. In de toekomst zullen zij nog veel met elkaar te maken gaan krijgen.(...)'⁷³

*'De mediation wordt toegewezen. De verdachte woont nog bij zijn moeder thuis. Er moet weer vertrouwen gaan ontstaan tussen de partijen.'*⁷⁴

*'De verdachte en het slachtoffer zijn echtgenoten. Het slachtoffer heeft de aangifte willen intrekken omdat zij niet wil dat haar echtgenoot in de problemen komt. Beiden geven aan dat zij verder willen met elkaar. Mediation kan ervoor zorgen dat er weer een goede verstandhouding tussen de partijen ontstaat. Dit is ook in het belang van hun minderjarig kind. De mediation wordt toegewezen.'*⁷⁵

4. School

In vier van de vijftien zaken komen partijen elkaar in de toekomst nog tegen op school.⁷⁶ In drie zaken zitten de verdachte en het slachtoffer bij elkaar op school.⁷⁷ In de overige zaak zitten de (klein)kinderen van de partijen op dezelfde school.⁷⁸ De rechters hebben het volgende overwogen:

*'(...) De verdachte en het slachtoffer zitten bij elkaar de klas. Mediation wordt toegewezen.'*⁷⁹

'Het is van belang dat de verstandhouding tussen de verdachten en de school goed blijft. De verdachten zullen nog enkele jaren op de school verblijven.(...)'⁸⁰

'De (klein)kinderen van de partijen zitten op dezelfde basisschool. Hierdoor zullen zij elkaar tegen gaan komen op het schoolplein.(...)'⁸¹

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat dit aspect van groot belang is om mediation toe te wijzen. In zeven zaken is het aspect 'de toekomst' het enige aspect dat voor de rechter van belang was om de mediation toe te wijzen.⁸² Voor de rechters weegt dit aspect dus zwaar mee in de overweging.

⁷⁰ Zaak 10.

⁷¹ Zaak 5, 12, 16, 17.

⁷² Zaak 5.

⁷³ Zaak 12.

⁷⁴ Zaak 16.

⁷⁵ Zaak 17.

⁷⁶ Zaak 2, 9, 13, 15.

⁷⁷ Zaak 2, 13, 15.

⁷⁸ Zaak 9.

⁷⁹ Zaak 2, 13.

⁸⁰ Zaak 15.

⁸¹ Zaak 9.

⁸² Zaak 3, 7, 8, 14, 12, 16, 17.

4.2.2. Minderjarigheid van de verdachte

Minderjarigheid van de verdachte kan voor de rechter ook een aspect zijn om mediation toe te wijzen. In vijf van de zeventien strafzaken waarin mediation is toegepast, is de verdachte minderjarig.⁸³ Van deze vijf zaken heeft de rechter vier keer de minderjarigheid genoemd als aspect om de mediation toe te wijzen.⁸⁴

In de zaken waarbij minderjarigheid van de verdachte een aspect is geweest om de mediation toe te wijzen, overwegen de rechters als volgt:

*'Het slachtoffer en de dader zijn minderjarig. Mediation kan een pedagogische werking hebben. (...)'*⁸⁵

*'De verdachte en één van de slachtoffers is minderjarig. Door het toepassen van mediation wordt het pedagogische karakter van het jeugdstraf(proces)recht gewaarborgd. (...)'*⁸⁶

*'(...) Mediation kan ook een bijdrage leveren aan de opvoeding van de minderjarige verdachten. De zaak wordt doorverwezen naar mediation.'*⁸⁷

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat mediation vaak toegewezen wordt in strafzaken waarin de verdachte minderjarig is. De reden hiervoor is dat mediation een pedagogische werking kan hebben op de minderjarige verdachte.

4.2.3. Het slachtoffer is angstig voor de verdachte

Als het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte, dan kan dat voor de rechter een aspect zijn om mediation toe te wijzen. In drie van de zeventien zaken is dit ook gebeurd.⁸⁸ In deze strafzaken overwegen de rechters als volgt:

*'(...)De minderjarige verdachte en het slachtoffer zullen elkaar nog veel tegenkomen op straat. Daarom is het van belang dat de angst bij het slachtoffer wordt weggenomen. De zaak wordt doorverwezen naar mediation.'*⁸⁹

*'Het slachtoffer heeft kickbokslessen genomen uit angst voor de verdachte. Het is van belang dat deze angst wordt weggenomen. (...)'*⁹⁰

*'(...) Het slachtoffer is angstig na het incident. Mediation kan een bijdrage leveren om deze angst weg te nemen. Mediation wordt toegewezen.'*⁹¹

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat mediation vaak wordt toegewezen in strafzaken waarin het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte. De reden hiervoor is dat mediation kan bijdragen aan het verminderen van de angst van het slachtoffer.

⁸³ Zaak 1, 2, 5, 13, 15.

⁸⁴ Zaak 1, 2, 13, 15.

⁸⁵ Zaak 1, 13.

⁸⁶ Zaak 2.

⁸⁷ Zaak 15.

⁸⁸ Zaak 1, 4, 9.

⁸⁹ Zaak 1.

⁹⁰ Zaak 4.

⁹¹ Zaak 9.

4.2.4. *Excuses zijn aangeboden en de partijen staan open voor mediation*

Indien de verdachte voorafgaand aan de zitting zijn excuses heeft aangeboden of de partijen geven aan open te staan voor mediation, dan is dat voor de rechters een aspect om mediation toe te wijzen. In vier van de zeventien strafzaken is dit voorgekomen.⁹²

*'(...) Moeder en dochter hebben hun excuses aangeboden. Ze staan beiden open voor mediation. De mediation wordt toegewezen.'*⁹³

*'De verdachte heeft na het incident direct haar excuses aangeboden. Verdachte stelt mediation voor, zodat ze kan uitleggen wat haar redenen van handelen zijn geweest. De mediation wordt toegewezen'.*⁹⁴

*'(...) Verdachte heeft zijn excuses aangeboden en staat open voor mediation.'*⁹⁵

*'De verdachte heeft zijn excuses aangeboden en schaamt zich voor zijn handelen. Het slachtoffer heeft aangegeven het te willen oplossen met de verdachte. Mediation kan hier aan bijdragen. De zaak wordt doorverwezen naar mediation.'*⁹⁶

Uit deze overwegingen van de rechters blijkt dat de rechters mediation toewijzen indien de partijen openstaan voor mediation en als er excuses zijn gemaakt. Beide aspecten moeten wel aanwezig zijn om de zaak door te verwijzen.

Voor de rechters zijn er vier aspecten van belang om wel over te gaan tot mediation. In tabel 2 is weergegeven welke aspecten in welke zaken voor de rechters van belang zijn geweest:

	<i>Toekomst</i>	<i>Minderjarigheid</i>	<i>Angstig</i>	<i>Excuses en openstaan</i>
Zaak 1	*	*	*	
Zaak 2	*	*		
Zaak 3	*			
Zaak 4	*		*	
Zaak 5	*			*
Zaak 6				*
Zaak 7	*			
Zaak 8	*			
Zaak 9	*		*	
Zaak 10	*			*
Zaak 11				*
Zaak 12	*			
Zaak 13	*	*		
Zaak 14	*			
Zaak 15	*	*		
Zaak 16	*			
Zaak 17	*			

Tabel 2

Van deze zeventien zaken is de mediation acht keer voorgesteld door de rechter, vijf keer door de officier van justitie en vier keer door de advocaat van de verdachte.

⁹² Zaak 5, 6, 10, 11.

⁹³ Zaak 5.

⁹⁴ Zaak 6.

⁹⁵ Zaak 10.

⁹⁶ Zaak 11.

4.3. Aspecten die voor de rechter van belang zijn om niet tot mediation over te gaan

In drie van de twintig strafzaken is de mediation niet toegewezen door de rechter.⁹⁷ Uit deze drie strafzaken blijkt dat er vier aspecten voor de rechter van belang zijn om niet over te gaan tot mediation. Ondanks dat dit deel van het onderzoek niet geheel valide is, omdat ik maar drie vonnissen heb geanalyseerd, wil ik de resultaten toch vermelden in mijn onderzoek. Het kan voor de advocaat van belang zijn bij de overweging om een verzoek tot mediation in te dienen.

4.3.1 Het misdrijf is 'te zwaar'

Indien een misdrijf te zwaar is, dan is dat voor de rechter een aspect om niet over te gaan tot mediation. In twee van de drie strafzaken heeft dit aspect een rol gespeeld.⁹⁸ De rechters overwogen het volgende:

*'Poging doodslag is een te zwaar misdrijf voor mediation. (...)'*⁹⁹

*'De strafzaak waarbij het slachtoffer is te komen overlijden is niet geschikt voor mediation. (...)'*¹⁰⁰

Deze strafzaken waren de twee zaken die bij de meervoudige strafkamer dienden. Strafzaken die bij de meervoudige strafkamer behandeld worden zijn dus niet geschikt voor mediation.

4.3.2. Teveel emoties

In één van de drie zaken heeft de rechter de mediation niet toegewezen, omdat hij vond dat er bij de betrokken partijen teveel emoties aanwezig waren. De rechtbank overwoog het volgende:

*(...) 'Er zijn teveel emoties bij de betrokkenen vanwege het feit dat het delict in de familierechterlijke sfeer heeft plaatsgevonden. Mediation wordt niet toegewezen.'*¹⁰¹

In deze zaak vonden de rechters dat er teveel emoties waren bij de betrokken partijen. De verdachte heeft de vriend van zijn zusje gestoken. De ouders van beide partijen waren niet op de hoogte van de relatie. Tussen de familie is er ruzie ontstaan. Doordat de emoties zo hoog zijn oplopen tussen de partijen, vindt de rechtbank mediation geen optie.

4.3.3. (Eén van de) partijen staan niet open voor mediation

In één van de drie zaken heeft de rechter de mediation niet toegewezen omdat één van de partijen, de nabestaanden van het slachtoffer, niet openstond voor mediation. In deze zaak overwoog de rechtbank het volgende:

*'(...) De nabestaanden hebben tevens aangegeven niks met de verdachte te maken willen hebben. Mediation wordt niet toegewezen.'*¹⁰²

4.3.4. Geen toevoegde waarde

In één van de drie zaken heeft de rechter de mediation niet toegewezen, omdat hij de toevoegde waarde van mediation niet in zag. De rechter overwoog het volgende:

*'Mediation wordt niet toegewezen. Verdachte en het slachtoffer hebben geen binding met elkaar waardoor mediation geen toevoegde waarde zal hebben.'*¹⁰³

⁹⁷ Zaak 18, 19, 20.

⁹⁸ Zaak 18, 19.

⁹⁹ Zaak 18.

¹⁰⁰ Zaak 19.

¹⁰¹ Zaak 18.

¹⁰² Zaak 19.

¹⁰³ Zaak 20.

Uit deze overweging blijkt dat binding een belangrijk aspect is om mediation toe te wijzen.

Er zijn meerdere aspecten voor de rechter van belang om niet over te gaan tot mediation. In tabel 3 is aangegeven welke aspecten in welke zaken voor de rechter van belang zijn geweest:

	<i>Misdrijf 'te zwaar'</i>	<i>Teveel emoties</i>	<i>Partijen staan niet open voor mediation</i>	<i>Geen toegevoegde waarde</i>
Zaak 18	*	*		
Zaak 19	*		*	
Zaak 20				*

Tabel 3

4.4. Aspecten die een rol spelen bij de overweging van de rechter om een straf op te leggen na een geslaagde mediation

In de zeventien strafzaken waarin mediation is toegewezen, zijn veertien strafzaken afgedaan.¹⁰⁴ De overige drie zaken moeten nog op zitting, de partijen zijn nog bezig met mediation.¹⁰⁵ Van de veertien zaken die zijn afgedaan, zijn er tien zaken waarbij de mediation is geslaagd.¹⁰⁶

In alle tien de zaken heeft de rechter de verdachte schuldig bevonden. De rechter heeft in vijf strafzaken de verdachte wel schuldig verklaard maar geen straf op gelegd, conform artikel 9a Sr.¹⁰⁷ In vier zaken heeft de rechter een voorwaardelijke straf opgelegd.¹⁰⁸ En in één strafzaak is er een onvoorwaardelijke straf opgelegd.¹⁰⁹ In tabel 4 staat vermeld wat de status van de zaak is en op welke manier er vervolging heeft plaatsgevonden:

	<i>Zaak is afgedaan</i>	<i>Zaak moet nog op zitting komen</i>	<i>Mediation is geslaagd</i>	<i>Vervolging</i>
Zaak 1	*		*	Voorwaardelijk
Zaak 2	*		*	9a Sr
Zaak 3	*		*	Voorwaardelijk
Zaak 4	*			
Zaak 5	*		*	9a Sr
Zaak 6	*			
Zaak 7	*			
Zaak 8		*		
Zaak 9	*			
Zaak 10	*		*	9a Sr
Zaak 11	*			9a Sr
Zaak 12		*		
Zaak 13	*		*	Voorwaardelijk
Zaak 14	*		*	Voorwaardelijk
Zaak 15		*		
Zaak 16	*		*	9a Sr
Zaak 17	*		*	Onvoorwaardelijk

Tabel 4

¹⁰⁴ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 17.

¹⁰⁵ Zaak 8, 12, 15.

¹⁰⁶ Zaak 1, 2, 3, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 17.

¹⁰⁷ Zaak 2, 5, 10, 11, 16.

¹⁰⁸ Zaak 1, 3, 13, 15.

¹⁰⁹ Zaak 17.

Er blijken vier aspecten voor de rechter van belang te zijn om een straf op te leggen nadat de mediation geslaagd is.

4.4.1. Slachtoffer geeft aan vervolging niet nodig te vinden

In drie strafzaken heeft het slachtoffer aangegeven het niet nodig te vinden dat de verdachte, na de geslaagde mediation, alsnog een straf opgelegd krijgt.¹¹⁰ De rechter heeft dit meegenomen bij het bepalen van de op te leggen straf. De rechters overwegen in deze strafzaken het volgende:

*'Beiden partijen hebben hun excuses aangeboden. Na de mediation hebben de slachtoffers aangegeven het niet nodig te vinden dat de verdachte nog vervolgd wordt. De rechter is van mening dat de mediationsgesprekken voldoende indruk hebben gemaakt op de verdachte. Verdachte wordt schuldig bevonden zonder strafoplegging.'*¹¹¹

*'De partijen hebben een vaststellingsovereenkomst getekend. Het slachtoffer is tevreden met de vaststellingsovereenkomst en deelt mee dat hij het daarom niet nodig acht om verdachte een straf op te leggen. (...)'*¹¹²

*'De partijen hebben een vaststellingsovereenkomst ondertekend. Het slachtoffer heeft aangegeven dat de verdachte zijn werkzaamheden weer mag oppakken. De rechtbank vindt een straf niet passend, de partijen zijn er onderling uitgekomen.'*¹¹³

4.4.2. Verdachte is genoeg gestraft

In drie strafzaken heeft de rechter geoordeeld dat hij een straf niet passend vond omdat de verdachte al genoeg gestraft was.¹¹⁴ De rechter heeft in die zaken het volgende overwogen:

*'Moeder en dochter hebben duidelijke afspraken met elkaar gemaakt. Verdachte heeft genoeg straf ondervonden, zij wordt dagelijks geconfronteerd met de gevolgen van haar daad. De rechtbank vindt het daarom niet passend om een straf op te leggen.'*¹¹⁵

*'(...)Vanwege het voorgaande en het feit dat de verdachte nog vaak wordt aangesproken over het desbetreffende incident, vindt de rechtbank een straf niet passend.'*¹¹⁶

*'Moeder heeft aangegeven vervolging niet nodig te vinden. Volgens haar hebben de mediationsgesprekken voldoende indruk op verdachte gemaakt (...)'*¹¹⁷

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat de verdachte genoeg gestraft is indien hij dagelijks wordt geconfronteerd met de gevolgen van zijn daden of wanneer hij vaak wordt aangesproken over het incident. In één strafzaak heeft de moeder de verdachte al straf gegeven. In combinatie met de mediation vond de rechter het niet nodig om alsnog een straf op te leggen.

¹¹⁰ Zaak 2, 10, 11.

¹¹¹ Zaak 2.

¹¹² Zaak 10.

¹¹³ Zaak 11.

¹¹⁴ Zaken 5, 10, 16.

¹¹⁵ Zaak 5.

¹¹⁶ Zaak 10.

¹¹⁷ Zaak 16.

4.4.3. Stok achter de deur

In drie van de tien strafzaken heeft de rechter het aspect 'een stok achter de deur' gebruikt bij zijn overweging om verdachte een straf op te leggen na een geslaagde mediation.¹¹⁸ De overwegingen van de rechters zijn de volgende:

*'Het pedagogisch karakter van het jeugdstraf(proces)recht is tot uiting gekomen tijdens de mediation. Beide partijen hebben hun excuses aangeboden. De verdachte heeft spijt van zijn daad nu hij weet wat voor impact het heeft gehad op het slachtoffer. De verdachte wordt veroordeeld tot een voorwaardelijke straf. Dit moet gelden als een stok achter de deur voor verdachte.'*¹¹⁹

*'Ik merk op dat er nog steeds irritaties zijn tussen de verdachte en het slachtoffer. Door de mediationgesprekken hebben de partijen een stap in de goede richting gezet. Ik leg een voorwaardelijke straf op. Indien de verdachte weer een strafbaar feit begaat, dan wordt de straf alsnog ten uitvoer gelegd.'*¹²⁰

*'Beide partijen geven aan baat te hebben gehad bij de mediationgesprekken. Er is een vaststellingsovereenkomst getekend. De partijen zullen elkaar in de toekomst met rust laten. De rechtbank legt een voorwaardelijke straf op. Dit moet als een flinke waarschuwing dienen voor de verdachte.'*¹²¹

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat er, ondanks dat de mediation geslaagd is, een voorwaardelijke straf wordt opgelegd, dit als een stok achter de deur voor de verdachte. Als de verdachte binnen de proeftijd weer een strafbaar feit pleegt, dan wordt de voorwaardelijke straf als nog tenuitvoer gelegd. De verdachte moet dan wel hebben geleerd van zijn fouten. De verdachte heeft spijt van zijn daad of de mediationgesprekken hebben volgens de rechters zin gehad.

4.4.4. De verdachte is goed op weg

In twee strafzaken heeft de rechter, in zijn overweging om een straf op te leggen, meegenomen dat de verdachte goed op weg is.¹²² De overwegingen van de rechters waren:

*'Er is een vaststellingsovereenkomst ondertekend. Beide partijen geven aan dat het sindsdien goed gaat. De rechtbank vindt een voorwaardelijke straf op z'n plaats aangezien de afspraken tot op heden worden nagekomen en de verdachte first-offender is.'*¹²³

*'(...) De rechtbank verklaart verdachte schuldig zonder een straf op te leggen. Verdachte is goed op weg. Hij komt de afspraken na en heeft een baan gevonden. Oplegging van een straf kan in de weg gaan staan.'*¹²⁴

Uit de overwegingen van de rechters blijkt dat de verdachte goed op weg is indien hij de afspraken die zijn gemaakt bij mediation nakomt of wanneer hij een baan heeft gevonden. De verdachte laat zich als het ware van zijn goede kant zien.

Er zijn meerdere aspecten voor de rechters van belang geweest om een straf op te leggen ondanks dat de mediation geslaagd is. In tabel 5 is aangegeven welke aspecten in welke zaken voor de rechters van belang zijn geweest.

¹¹⁸ Zaak 1, 3, 13.

¹¹⁹ Zaak 1.

¹²⁰ Zaak 3.

¹²¹ Zaak 13.

¹²² Zaak 14, 16.

¹²³ Zaak 14.

¹²⁴ Zaak 16.

	<i>Vervolging niet nodig</i>	<i>Genoeg gestraft</i>	<i>Stok achter de deur</i>	<i>Verdachte is goed op weg</i>
Zaak 1			*	
Zaak 2	*			
Zaak 3			*	
Zaak 5		*		
Zaak 10	*	*		
Zaak 11	*			
Zaak 13			*	
Zaak 14				*
Zaak 16		*		*
Zaak 17				

Tabel 5

5. Conclusie

In dit hoofdstuk geef ik aan de hand van mijn resultaten antwoord op de onderzoeksvraag:

‘Welk advies kan aan HNRadvocaten worden gegeven ten aanzien van de boordeling van een verzoek tot mediation, volgens bronnen-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?’

5.1 Conclusie resultaten

Uit mijn resultaten komt naar voren dat er vier aspecten voor de rechter van belang zijn om **wel** over te gaan tot mediation:

- De partijen gaan elkaar nog tegen komen in de toekomst;
- De verdachte is minderjarig;
- Het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte;
- De verdachte heeft zijn excuses aangeboden en de partijen staan open voor mediation.

Voor de rechter is het aspect ‘toekomst’ het belangrijkste aspect om mediation toe te wijzen. In zeven strafzaken is dit het enige aspect geweest dat voor de rechter van belang was om wel over te gaan tot mediation.

Er zijn vier situaties waarbij de partijen nog met elkaar te maken krijgen in de toekomst: partijen zijn burens; partijen wonen bij elkaar in de buurt; partijen staan in relationele betrekkingen tot elkaar en partijen zien elkaar in verband met schoolgang.

De rechter tilt het zwaarst aan de situaties waarbij de partijen burens zijn of een relationele betrekkingen hebben tot elkaar. Voor de rechter zijn deze aspecten telkens reden geweest om mediation toe te wijzen.

Indien de partijen elkaar nog gaan tegenkomen in de buurt, dan is dit aspect voor de rechter ook van belang. Dat aspect alleen is niet voldoende om mediation toe te wijzen. Bij toewijzing van mediation gaat dit vaak in combinatie met de angst van het slachtoffer voor de dader.

Als de partijen elkaar nog tegen gaan komen op school, dan neemt de rechter dit aspect ook mee in zijn overweging om mediation toe te wijzen. De doorslaggevende factor daarbij is vaak de minderjarigheid van de verdachte.

De rechters vinden het dus belangrijk dat er mediation wordt toegepast indien de partijen elkaar in de toekomst nog (vaak) gaan tegenkomen. Mijns inziens is de reden hiervoor een verkleinde kans op herhalingsgevaar. Een strafzaak haalt vaak niet de irritaties of boosheid weg bij het slachtoffer en de dader. Tijdens de mediation gesprekken vertellen beide partijen hun kant van het verhaal en maken afspraken met elkaar. Hiermee wordt de irritatie en boosheid (deels) weggenomen. Als de partijen elkaar na de mediation tegenkomen is de kans minder groot dat er weer iets voorvalt. Het herhalingsgevaar is door de mediation afgenomen.

Indien de verdachte minderjarig is, dan is dit voor de rechter ook een belangrijk aspect om over te gaan tot mediation. In bijna alle zaken waarbij de verdachte minderjarig is, heeft de rechter de mediation toegewezen. De voornaamste reden hiervoor is dat de mediation een pedagogische werking kan hebben op de minderjarige. De rechter vindt het belangrijker dat de minderjarige verdachte ‘opgevoed’ wordt, dan dat hij een straf uitzit. Vaak gaat dit aspect samen met de kans dat dat de partijen in de toekomst nog met elkaar te maken zullen gaan krijgen.

Slachtoffers geven vaak aan dat zij angstig zijn voor de dader. Indien dit het geval is kan dit voor de rechter een aspect zijn die hij meeneemt in zijn overweging om mediation toe te passen.

Doordat het slachtoffer en de dader tijdens mediation met elkaar in gesprek gaan, kan de angst bij het slachtoffer weggenomen worden. Naar mijn mening is dit voor de rechter van belang omdat het doel van mediation genoegdoening bewerkstelligen bij het slachtoffer is. Mediation wordt alleen toegewezen in strafzaken waarbij het angstige slachtoffer de verdachte in de toekomst nog zal gaan tegenkomen. Als ze elkaar nog zullen tegenkomen in de toekomst is de angst ook vaak groter dan wanneer de partijen elkaar niet meer zullen tegenkomen.

Het aanbieden van excuses is volgens de rechters een opening voor mediation. In zaken waarbij de partijen openstaan voor mediation, wordt mediation vaak toegewezen. Vrijwilligheid is ten slotte de grondslag voor mediation. Ik denk dat de rechters mediation in deze gevallen toewijzen omdat de relatie tussen de partijen hersteld kan worden. De partijen zullen hier meer aan hebben dan dat er alleen een straf wordt opgelegd. Omdat de zaak al eens op zitting is geweest moet de rechter alsnog uitspraak doen in de zaak. Hij kan mediation dus gewoon een kans geven. Mocht de mediation toch geen baat hebben, dan kan de rechter altijd alsnog overgaan tot het opleggen van een straf.

Wat mij opvalt is dat in de strafzaken waarbij de mediation is toegewezen, het aantal betrokkenen gering is. Het waren twee of drie personen die betrokken waren bij het incident. Mediation wordt dus toegewezen in strafzaken waarbij het aantal betrokken personen gering is. Ik denk dat mediation met een gering aantal mensen effectiever is dan een groot aantal. Hoe meer mensen er betrokken zijn bij de mediation, hoe moeilijker het is om afspraken met elkaar te maken.

Uit mijn resultaten komt naar voren dat er vier aspecten voor de rechter van belang zijn om **niet** over te gaan tot mediation:

- Het misdrijf is te zwaar;
- Teveel emoties;
- Partijen staan niet open voor mediation;
- Geen toegevoegde waarde.

Indien de rechters vinden dat het misdrijf te zwaar is, dan wordt de mediation niet toegewezen. In de twee zaken waarbij dit het geval was, vond de behandeling plaats bij de meervoudige strafkamer. Bij de meervoudige strafkamer worden zwaardere en ingewikkeldere zaken behandeld. De zaken waarbij mediation wel is toegewezen zijn behandeld bij de politierechter. In strafzaken waarbij het gaat om een 'zwaar' misdrijf, zal mediation niet kunnen bijdragen aan het bewerkstelligen van genoegdoening. De effecten op het slachtoffer zullen groter zijn waardoor mediation weinig effect zal hebben.

De rechters wijzen mediation ook niet toe indien er teveel emoties bij de betrokken partijen aanwezig zijn. De kans op een geslaagde mediation is dan vrij klein. Indien de rechter op voorhand al weet dat de kans op een geslaagde mediation klein is, zal hij het niet toewijzen. Dit brengt onnodige vertraging van het strafproces op.

In strafzaken waarbij partijen niet open staan voor mediation wordt mediation uiteraard niet toegewezen. De kans op een geslaagde mediation is dan nihil. Overigens is volgens artikel 12 van de richtlijn 'Minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten' en de selectiecriteria van de pilot 'Mediation naast strafrecht', mediation alleen mogelijk bij vrijwillige deelname. Als de vrijwilligheid ontbreekt kan de rechter de mediation dus niet toewijzen.

In één strafzaak wees de rechter mediation niet toe omdat het geen toegevoegde waarden zou hebben. De verdachte en het slachtoffer hadden geen betrekking tot elkaar en het slachtoffer had aangegeven dat zij na het incident niet angstig is geworden. De rechter zag hierdoor de toegevoegde waarde van mediation niet in.

Uit bovengenoemde resultaten kan ik concluderen dat mediation wordt toegewezen in strafzaken waarin het slachtoffer en de dader een binding hebben met elkaar. In de zaken waarbij de mediation is toegewezen, hebben de partijen een binding met elkaar. Ze gaan elkaar nog tegen komen in de toekomst of het zijn burens, familie, kennissen of vrienden van elkaar. Indien de partijen geen binding hebben met elkaar, zal de mediation ook niet worden toegewezen. De rechters zien de toegevoegde waarde hier niet van in.

Uit het onderzoek blijkt dat er vervolging van de verdachte plaatsvindt nadat de mediation geslaagd is. Wel is het zo dat de rechter rekening houdt met de uitkomst van mediation. De volgende aspecten zijn voor de rechter van belang bij het bepalen van de op te leggen straf:

- Vervolging is volgens het slachtoffer niet nodig;
- De verdachte is genoeg gestraft;
- Een stok achter de deur;
- De verdachte is goed op weg.

Vaak geven slachtoffers, na een geslaagde mediation, aan dat zij het niet nodig vinden dat de verdachte alsnog vervolgd wordt. Zij vinden de afspraken die zij gemaakt en opgesteld hebben voldoende. De rechters houden hier rekening mee, maar dat is niet genoeg om geen straf op te leggen. Als de rechter vindt dat de gesprekken voldoende indruk hebben gemaakt op de verdachte dan verklaart hij de verdachte wel schuldig maar legt geen straf op. Hieruit blijkt dat de rechter het belangrijker vindt dat de verdachte heeft geleerd van zijn fouten, dan dat hij een straf oplegt. Als mediation wordt opgelegd is het bewerkstelligen van voldoening bij het slachtoffer niet het enige doel. De verdachte de mogelijkheid te geven om te leren van zijn fouten speelt hierbij ook een rol.

Indien het ten laste gelegde bewezen kan worden, kan de rechter de verdachte niet vrijspreken. Als de rechter toch van mening is dat de verdachte genoeg gestraft is, dan kan de rechter artikel 9a Sr opleggen. Hij verklaart de verdachte dan schuldig, maar legt hem geen straf op. Als de verdachte vaak wordt geconfronteerd met zijn daden, kan de rechter dit zien als voldoende straf. De rechter vindt het in dit geval niet passend om een straf op te leggen. Dit is ook het geval indien de verdachte goed op weg is. De verdachte is goed op weg als de vaststellingsovereenkomst wordt nageleefd. Tevens kan het opleggen van een straf een belemmering vormen voor het functioneren van de verdachte.

In sommige zaken vinden de rechters het noodzakelijk om de verdachte te veroordelen omdat er een stok achter de deur nodig is. Dit is vooral in zaken waarbij er nog steeds irritaties zijn tussen de verdachte en het slachtoffer. Door het opleggen van een voorwaardelijke straf, hoopt de rechter dat de verdachte niet nog een keer de fout in gaat.

In een strafzaak heeft de rechter een onvoorwaardelijke straf opgelegd ondanks dat de mediation geslaagd is. De verdachte was al vaker veroordeeld voor een soortgelijk feit. De rechter tilde daar zwaar aan en vond dat niet volstaan kon worden met een schuldigverklaring zonder strafoplegging.

Uit bovengenoemde resultaten blijkt dat rechters de verdachte altijd vervolgt indien het bewezen kan worden. De rechter legt niet altijd een straf op. In de helft van de strafzaken is artikel 9a Sr opgelegd. De rechters vinden mediation, soms in combinatie met andere aspecten, dus vaak voldoende waardoor zij een straf niet passend vinden. Ook legt de rechter vaak een voorwaardelijke

straf op nadat de mediation geslaagd is. De mediation moet in principe voldoende zijn geweest, maar om toch het zekere voor het onzekere te nemen wordt er een voorwaardelijke straf opgelegd. Als de verdachte opnieuw een strafbaar feit pleegt, wordt de voorwaardelijke straf alsnog ten uitvoer gelegd. Er wordt alleen voorwaardelijke straf opgelegd indien de verdachte een recidivist is. Dit houdt in dat de verdachte al meerdere malen is veroordeeld voor een soortgelijk feit. Mediation is volgens de rechter dan niet voldoende.

Bij medewerking aan mediation is de kans groot dat de verdachte artikel 9a Sr. of een voorwaardelijke straf opgelegd krijgt. Voor de verdachte heeft mediation dus vaak een positief effect op de strafmaat. Ook al is het niet de bedoeling dat dit de beweegreden van de verdachte is om aan mediation mee te werken. Toch is het van belang om dit mee te nemen bij de beoordeling van een verzoek tot mediation.

5.2. Advies voor HNRadvocaten

De belangrijkste redenen voor de verdachte om aan mediation mee te werken is kans op een lagere straf.

Ik adviseer HNRadvocaten om een verzoek tot mediation te doen indien de partijen een binding hebben met elkaar. Dit is vooral het geval indien de partijen in de toekomst nog met elkaar te maken krijgen. Voor de rechter is dit ene aspect genoeg om mediation toe te wijzen. Dit gebeurt voornamelijk indien de partijen buren zijn of een relationele betrekking hebben tot elkaar. Ook adviseer ik om een verzoek tot mediation te doen in zaken waarbij de verdachte minderjarige is. Pedagogische aspecten spelen daarbij een grote rol. Als het slachtoffer aangeeft angstig te zijn voor de verdachte en de partijen krijgen nog te maken met elkaar in de toekomst, dan kan er ook een voorstel tot mediation gedaan worden. Mediation is ontwikkeld ter bescherming van het slachtoffer en kan een bijdrage leveren aan het wegnemen van de angst bij het slachtoffer.

Ik adviseer HNRadvocaten om geen verzoek tot mediation te doen indien de zaak bij de meervoudige strafkamer dient. Het verzoek zal zelden worden toegewezen omdat kans op slagen nihil is als de aard van de verdenking te zwaar is om mediation toe te passen.

Indien er een verzoek tot mediation gedaan wordt, is het gunstig om dit te doen tijdens het voorbereidend onderzoek. Als de mediation wordt toegewezen en er wordt een vaststellingsovereenkomst getekend, dan kan de officier van justitie besluiten om de zaak te seponeren. De verdachte wordt dan dus niet vervolgd. Tijdens het onderzoek ter terechtzitting kan de mediation ook worden voorgesteld, maar de officier van justitie kan de zaak dan niet meer seponeren omdat de zaak al eens op zitting is geweest. De rechter beslist dan over de manier waarop de strafzaak eindigt. Als de strafzaak eindigt met het opleggen van artikel 9a Sr, dan is dat vaak het beste resultaat voor de verdachte.

Meewerken aan een geslaagde mediation heeft dus als voordeel dat de straf lager uit kan vallen dan wanneer de verdachte niet meewerkt. Een verzoek tot mediation moet dus altijd gedaan worden indien de verdachte hier voor openstaat en één of meer van de aspecten om wel tot mediation over te gaan aanwezig is.

5.3. Doelstelling behaald

Mijn doelstelling was om door middel van bronnen-, literatuur-, en jurisprudentieonderzoek de advocaten van HNRadvocaten een lijst met aandachtspunten aan te reiken waar ze op kunnen letten indien de mogelijkheid tot mediation wordt besproken.

Ik heb mijn doelstelling behaald. Deze aandachtspuntenlijst heb ik opgesteld aan de hand van mijn resultaten. De aandachtspunten zijn duidelijk en concreet. Er zijn aandachtspunten die kunnen leiden tot een geslaagde mediation en er zijn aandachtspunten die mogelijk het toewijzen van mediation in de weg staat. HNRadvocaten heeft aangegeven de aandachtspuntenlijst zeer bruikbaar te vinden.

5.4. Bruikbaarheid onderzoek

Het onderzoek dat ik uitgevoerd heb is bruikbaar. Het grootste deel van het onderzoek is valide. De aspecten die voor de rechter van belang zijn geweest om niet over te gaan tot mediation zijn minder valide. Ik heb hiervoor maar drie vonnissen geanalyseerd. Toch wilde ik deze resultaten vermelden in mijn onderzoek. De advocaten kunnen deze resultaten in hun achterhoofd houden bij het beoordelen van een verzoek tot mediation.

De overige resultaten zijn wel valide. In eerste instantie lijken twintig vonnissen wat weinig voor een onderzoek. Maar omdat het een pilot betreft zijn er nog niet heel veel strafzaken waarbij de mogelijkheid tot mediation besproken is. Het aantal zaken dat ik geanalyseerd heb is, in verhouding tot de totale strafzaken waarbij een verzoek tot mediation is gedaan, dus niet weinig.

Ik ben van mening dat de aandachtspuntenlijst bruikbaar is voor de advocaten van HNRadvocaten. Als zij de lijst erbij pakken kunnen zij zien met welke punten zij rekening moeten houden bij de beoordeling van verzoek tot mediation. Op de lijst staat ook vermeld wat de overwegingen van rechters zijn met betrekking tot bepaalde 'aandachtspunten'.

6. Aanbeveling

Het doel van dit onderzoek is om door middel van bronnen-, literatuur-, en jurisprudentieonderzoek de advocaten van HNRadvocaten een lijst met aandachtspunten aan te reiken waar ze op kunnen letten indien de mogelijkheid tot mediation wordt besproken. In dit hoofdstuk leg ik de aandachtspuntenlijst voor aan HNRadvocaten.

Deze lijst kan HNRadvocaten gebruiken indien een verzoek tot mediation besproken wordt. Er staan punten op die voor belang zijn bij het toewijzen van mediation en er staan punten op die van belang zijn bij de afwijzing van het verzoek tot mediation. Bij elk punt staat een korte toelichting. De punten en de toelichting heb ik gehaald uit mijn resultaten.

Aandachtspuntenlijst mediation:

Aard van de verdenking

- De zaak dient bij de politierechter
Zaken die dienen bij de meervoudige strafkamer worden over het algemeen gezien als 'te zwaar'.

Verdachte

- De verdachte dient de feiten (basaal) te bekennen
Verdachte hoeft alleen te bekennen dat er iets is voorgevallen. Uit de praktijk blijkt dat het ook voldoende is als de verdachte openstaat voor mediation.
- De verdachte staat open voor mediation
Dit is voor de rechter een aspect om de mediation toe te wijzen.
- De verdachte neemt vrijwillig deel aan de mediation
Zonder vrijwillige deelname kan mediation niet worden toegewezen. Vrijwilligheid van het slachtoffer is ook noodzakelijk.
- De verdachte is minderjarig
De rechter vindt dat mediation bij minderjarige verdachten een pedagogische werking kan hebben. Het opvoedbelang staat voorop.

Betrokken personen

- Er zijn 2 á 3 betrokken personen
Mediation wordt toegewezen in zaken waarbij het aantal betrokken personen gering is. Indien er veel betrokkenen en veel emoties zijn, dan wordt de zaak niet doorverwezen naar mediation.
- Er is een binding tussen de partijen
Indien de partijen geen binding hebben, dan ziet de rechter geen toegevoegde waarde in mediation.
- De partijen krijgen in de toekomst nog met elkaar te maken
Buren, in de buurt, relationele betrekking of op school.
- Veel emoties
Indien de strafzaak gepaard gaat met veel emoties, dan zal de rechter de mediation waarschijnlijk afwijzen. De kans op een geslaagde mediation is dan erg klein.

Slachtoffer

- Het slachtoffer verklaart angstig te zijn voor de verdachte
Dit is voor de rechter een aspect om mediation toe te wijzen. Dit wordt meestal alleen toegewezen indien de partijen elkaar in de toekomst ook nog gaan tegenkomen. Mediation kan de angst bij het slachtoffer wegnemen.

Strafmaat

- Kans op een lagere straf!
De kans op een voorwaardelijke straf of artikel 9a Sr is groot na een geslaagde mediation.
De rechter houdt bij het oplegging van een straf rekening met de geslaagde mediation.

Ik adviseer HNRadvocaten om altijd een verzoek tot mediation te doen indien de zaak bij de politierechter wordt behandeld én er een aspect aanwezig is die voor de rechter die van belang is om de mediation wel toe te wijzen. Na een geslaagde mediation is de kans groot dat de verdachte artikel 9a Sv of een voorwaardelijke straf opgelegd krijgt. Met betrekking tot de strafmaat is het voor de verdachte dus van belang om mee te werken aan mediation.

Een nadeel voor HNRadvocaten is dat zij minder zullen verdienen aan strafzaken waarin mediation wordt toegewezen. Dit is alleen het geval in strafzaken waarin mediation wordt voorgesteld tijdens het voorbereidend onderzoek en uiteindelijk geseponeerd worden. Als de zaak geseponeerd wordt komt er geen zitting. De advocaat hoeft dus ook niet op te treden voor zijn cliënt waardoor hij minder werkzaamheden heeft verricht.

Ik snap dat het voor strafrechtadvocaten minder 'leuk' zal zijn als de strafzaak wordt doorverwezen naar mediation. Het juridisch gelijk moet aan de kant worden gezet. Het herstel van de geledede schade staat voorop. Toch is het in het belang van hun cliënt om mediation voor te stellen.

Ik hoop dat de advocaten van HNRadvocaten veel zullen hebben aan deze aandachtspuntenlijst. En dat ze maar mooie resultaten mogen behalen bij mediation in strafzaken.

7. Literatuurlijst

Artikelen

- **Cleiren 2001**
Cleiren, C.P.M., 'De andere kant van het gelijk. Strafgeding of mediation?'. *Justitiële erkenningen*, 2001, p. 122-142
- **Cleiren 2006**
Cleiren, C.P.M., 'Herstelrecht is een 'risicovolle' context. Mogelijkheden, beperkingen en nieuwe kansen.' *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 2006, p. 38
- **Rechtspraak.nl, 'Pilot 'mediation in het strafrecht' werpt vruchten af' 2014**
Rechtspraak.nl, 'Pilot 'mediation in het strafrecht' werpt vruchten af.' *Rechtspraak.nl*, 2014
- **Rechtspraak.nl, 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht' 2013**
Rechtspraak.nl, 'Zes rechtbanken testen mediation naast strafrecht Amsterdam.' *Rechtspraak.nl*, 2013

Boeken

- **Brenninkmeijer 2009**
Brenninkmeijer, A.F.M., Bonenkamp, H.J. & Van Oyen, K., Prein, H.C.M., *Handboek mediation*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2009
- **Dierx 2012**
Dierx, J., Hoek, A., Blad, J., Hogenhuis, S., Janzen, S., *Mediation naast het strafrecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2014
- **Groenhuijsen & Knigge 2002**
Groenhuijs, M.S. & Knigge, G., *Dwangmiddelen en Rechtsmiddelen*, Deventer: Kluwer 2004
- **Lochs 2010**
Lochs, M., *Bemiddeling in het strafproces*, Den Haag: Boom juridische uitgevers 2010
- **Wolthuis 2012**
Wolthuis, A. *Herstelrecht, een kinderrecht*, Den Haag: Boom Lemma Uitgevers 2012
- **Zalm 2012**
Zalm, F. *Mediation in het strafrecht*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2012

Elektronische bronnen

- **Rijksoverheid 'Hoe verloopt een strafrechtelijke procedure'**
Rijksoverheid, *Hoe verloopt een strafrechtelijke procedure*, geraadpleegd op 19 juni 2015, <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiedoplossing/vraag-en-antwoord/hoe-verloopt-een-strafrechtelijke-procedure.html>
- **Judex 'Welke strafzaken behandelt de politierechter'**
Judex, *Welke strafzaken behandelt de politierechter*, geraadpleegd op 19 juni 2015, http://www.judex.nl/rechtsgebied/strafrecht/de-strafrechter-en-de-strafzitting/artikelen/262/welke-strafzaken-behandelt-de-politierechter_.htm

Internationale documenten

- **Aa, Project Victims in Europa, APAV - Associação Portuguesa de Apoio à Vítima, Lisboa Portugal 2009**
Aa, S., Merrienboer, A.R., Pemberton, A., Lzaro, J., Rasquette, C., Amaral, C., Marques, F., & Pita, M., *Project Victims in Europa*, APAV - Associação Portuguesa de Apoio à Vítima, Lisboa Portugal, 2009
- **Aanbeveling Raad van Europa 1999**
Aanbeveling CM/Rec(1999)19 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (15 september 1999, of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, Strassbourg, council of Europe, Publications and documents, Division, 1999
- **HvJ, EU juni 2015, C-105/03, p.835-837**
Europees Hof van Justitie, strafzaak tegen *Pupino*, C-105/03, 16 juni 2005, European Human Rights, Cases 2005, p.835-837
- **Initiatief van de Portugese Republiek, PbEU 2000, C 243, 02.**
Initiatief van de Portugese Republiek voor een kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure, PbEU 2000, C 243, 02
- **Kaderbesluit 2001/220/JBZ**
Raad voor de Europese Unie, (2001), *Kaderbesluit inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure*, Brussel, Raad voor Europese Unie, 2001/220/JBZ
- **Richtlijn 2012/29/EU**
Raad voor de Europese Unie (2012), *Richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit*, Brussel, Raad voor Europese Unie, 2012/29/EU

Nationale documenten

- **Lens, Pemberton en Cleven 2015**
Lens, K.M.E., Pemberton, A., Cleven, I., MSc, *Tussenrapportage onderzoek pilots Herstelbemiddeling: een eerste evaluatie*, Den Haag: WODC 2015
Het beleidskader herstelbemiddeling 2013
Openbaar Ministerie, *Het beleidskader herstelbemiddeling in het strafrecht van het ministerie van veiligheid en justitie*, Den Haag: 2013
- **Verberk 2011**
Verberk, S., *Mediation naast strafrecht in het arrondissement Amsterdam: Een beschrijving van het proces en een verkenning van de effecten*, Amsterdam: Rapportage van de Rechtbank Amsterdam: oktober 2011

Kamerstukken

- Kamerstukken II 2007/08, 30 143, nr. 18
- Kamerstukken II 2009/10, 32 362, nr. 3
Kamerstukken II 2009/10, 31 362, nr. 4
- Kamerstukken II 2009/10, 32 363, nr. 7